

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

ДИПЛОМНА РОБОТА

для здобуття першого (бакалаврського) освітнього рівня

на тему:

**«Організаційно-методичне забезпечення внутрішнього
аудиту в банку»**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи ОО(з)-21ст
спеціальності 071 "Облік і оподаткування"
Ісмаїлова Л. З.

Керівник: асистент Гавдей С. В.

Рецензент: д. е. н., професор Дмитришин Л.І.

Івано-Франківськ 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади внутрішнього аудиту у діяльності комерційних банків	7
1.1. Економічна сутність внутрішнього аудиту в банку	7
1.2. Роль та значення внутрішнього аудиту в системі внутрішнього контролю банківських установ	13
1.3. Види та об'єкти внутрішнього аудиту діяльності комерційних банків	16
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. Організація та методика внутрішнього аудиту в банку	26
2.1. Організація внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК»	26
2.2. Методичні прийоми та процедури проведення внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК»	31
2.3. Удосконалення організації роботи аудиторів в КБ «АКОРДБАНК»	40
Висновки до розділу 2	42
РОЗДІЛ 3. Удосконалення внутрішнього аудиту діяльності банку в процесі впровадження сучасних інформаційних технологій	45
3.1. Удосконалення методичної бази внутрішнього аудиту діяльності комерційних банків	45
3.2. Вплив розвитку інформаційних технологій на методику внутрішнього аудиту діяльності комерційних банків	50
Висновки до розділу 3	57
ВИСНОВКИ	60
ДОДАТКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВА – внутрішній аудит

ВК – внутрішній контроль

ЕОД – електронна обробка даних

ІТ – інформаційні технології

КІС – комп’ютерні інформаційні системи

МСБО – Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності

НБУ – Національний банк України

П(С)БО – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку

ПЗ – програмне забезпечення

ПКУ – Податковий кодекс України

ПВА – підрозділ внутрішнього аудиту

СВК – система внутрішнього контролю

ВК – внутрішній контроль

CAATs – Computer-Assisted Audit Techniques

ВСТУП

Актуальність теми. Комерційні банки в сучасних умовах здійснюють свою діяльність з урахуванням ризиків, спричинених війною, постійними змінами нормативно-правового регулювання банківської діяльності, конкуренцією тощо. Конкурентна боротьба за грошові ресурси ставить перед управліннями банківського сектору нові виклики й завдання, що вимагають пошуку нових внутрішніх резервів для стабілізації та ефективної діяльності.

Дієвим інструментом для забезпечення конкурентних переваг на ринку банківських послуг є внутрішній аудит.

Законодавство України, наукова література розглядає поняття внутрішнього аудиту банку як складову контролю в системі управління соціально-економічними процесами. На сьогодні ґрунтовного не досліджувались економіко-правові фактори, під впливом яких функціонує система внутрішнього аудиту. Вивчення сучасних методик аудиту, використання інформаційних технологій для удосконалення їх залишається актуальним для науковців та практиків в банківській сфері.

Дослідження внутрішнього аудиту в системі управління банком відобразилась у працях зарубіжних учених: А. Аренс, В. Р. Додж, Дж. Лоуверс, Дж. К. Робертсон, А. Д. Шермет та інші. Вітчизняних науковці, що зробили внесок у цю проблематику є Г. М. Давидова, Т. О. Каменська, М. В. Корягіна, О. П. Кундрю-Висоцька, А. К. Макальська, В. П. Пантелеєва, К. І. Редченко, О. Ю. Редька, В. С. Рудницький, О. М. Сарахман, О. І. Скаска, В. П. Хомутенко, Г. М. Чепелюк та інші.

Сучасна методика та організація внутрішнього аудиту в банківській діяльності потребує впровадження інноваційних технологій. Розробка механізмів із підвищення якості аудиторських перевірок, оптимізація діяльності служб внутрішнього аудиту в банках та удосконалення теоретичних основ внутрішнього аудиту є запорукою ефективної банківських політики. Впровадження дієвих інструментів внутрішнього аудиту у банках запобігатиме ризиковим ситуаціям та сприяли досягненню як тактичних так і

стратегічних цілей.

Мета дослідження. Метою дипломної роботи є вивчення та удосконалення організаційних та методичних засад внутрішнього аудиту для забезпечення ефективного функціонування банків в сучасних умовах господарювання.

Для досягнення мети у роботі визначено наступні завдання:

- вивчити сутність внутрішнього аудиту в банках та його роль в системі внутрішнього контролю;
- дослідити внутрішні нормативні документи необхідні для роботи служби внутрішнього аудиту;
- вивчити теоретичні засади, організаційні підходи до планування внутрішнього аудиту;
- дослідити організаційно-методичне забезпечення внутрішнього аудиту;
- розробити пропозиції з метою вдосконалення організаційних, методичних основ внутрішнього аудиту в банку;
- визначити вплив автоматизації внутрішнього аудиту на ефективність його проведення;
- вивчити особливості програмного забезпечення для внутрішнього аудиту в банку;

Об'єктом дослідження є система внутрішнього аудиту у КБ «АКОРДБАНК»

Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти організації, методики внутрішнього аудиту в комерційному банку.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження виступає діалектичний метод пізнання наявного стану внутрішнього аудиту банку. Для реалізації мети застосовано системний аналіз. В процесі дослідження використано загальнонаукові, спеціальні методи, зокрема: індукції, дедукції (для вивчення сутності поняття “внутрішній аудит”); узагальнення, групування (для класифікації внутрішнього аудиту); аналізу, синтезу (для вдосконалення організаційних та методичних засад організації внутрішнього аудиту); порівняння (для вдосконалення системи планування перевірок).

Інформаційною базою дослідження стали праці зарубіжних, вітчизняних науковців із практики та теорії організації внутрішнього аудиту, законодавчі та нормативні документи, методичні матеріали, інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення внутрішнього аудиту в комерційному банку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використати запропоновані у роботі результати дослідження в практичній діяльності КБ «АКОДБАНК» для удосконалення організації роботи служби внутрішнього аудиту.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст дослідження викладено на сторінках, робота містить 7 таблиць, 5 рисунків, 2 додатки. Список використаних джерел сформовано із 89 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Економічна сутність внутрішнього аудиту в банку

Внутрішній аудит в українській банківській системі виник у результаті відомчої ревізії. Системний розвиток та удосконалення функцій діяльності контрольно-ревізійних служб банку завершилися трансформацією у внутрішній аудит.

Регуляторами внутрішнього аудиту в фінансово-кредитних установах є НБУ і Національна комісія. Нормативним документом, який застосовується банками у сфері внутрішнього аудиту є Постанова НБУ №311 від 10.05.2016 “Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України”. Дана постанова висвітлює організаційні аспекти внутрішнього аудиту в банках, визначає функції та завдання підрозділів у сфері внутрішнього аудиту [71].

Сьогодні для ефективної та безпечної банківської діяльності кожен банк намагається сформувати внутрішній механізм, що захищатиме його від потенційних помилок та порушень.

Банківська система є автоматизованою системою, яка у роботі із даними та процесами при управлінні та моніторингу орієнтується на новітні форми аудиту. Потреба в системному аудиті банківської діяльності є важливою для конкурентної боротьби за обмежені ресурси з метою досягнення успіху в фінансовій діяльності.

Науковці визначають внутрішній аудит як цілеспрямовану незалежну діяльність щодо перевірки даних фінансового обліку банку. Іноді автори зауважують, що внутрішній аудит спрямований на оцінку фінансово-господарської, управлінської діяльності.

Визначення, наведені міжнародними організаціями, різняться від наукових. В них основна увага направлена на досягнення стратегічних цілей та підвищення рівня корпоративного управління.

Сфера застосування аудиторської перевірки визначаються

менеджментом. Кожна аудиторська перевірка за своєю суттю є унікальною, але деякі загальні положення застосовуються для більшості перевірок в банку. Основними напрямками перевірок в банку є контроль витрат, контроль доходів, перевірка системи контролю, значна увага приділяється безпеці.

Сфера внутрішнього аудиту банку включає [10, 40, 83]:

- експертизу ефективності системи внутрішнього контролю;
- оцінку наявної систем внутрішнього контролю;
- огляд процедур управління ризиками;
- тестування фінансових, управлінських інформаційних систем;
- оцінку точності бухгалтерського обліку;
- оцінку достовірності фінансової звітності;
- контроль наявних засобів захисту активів банку;
- контроль, оцінку капіталу банку;
- оцінку ефективності здійснених господарських в банківській установі;
- тестування процедур внутрішнього контролю в банку;
- оцінку систем, що забезпечують дотримання законодавчих, нормативних вимог в банку;
- тестування своєчасності подання банківської звітності.

Внутрішній аудит інтенсивно сьогодні спрямовується на процеси управління ризиками. Це відрізняє його від зовнішніх аудитів, які слідкують за фінансовими ризиками та звітністю, а внутрішній аудит забезпечує розгляд таких питань, як банківська репутація, ділова позиція на ринку, відповідність діяльності стратегічним цілям тощо.

Роль внутрішнього аудиту може змінюватися, але існує тенденція того, що внутрішній аудит бере на себе стратегічну місію у порівнянні із зовнішнім аудитом.

Важливою функцією внутрішнього аудиту банку є незалежна оцінка, яка полягає в наступному:

- ефективності внутрішнього контролю та управління ризиками банківської діяльності;

- надійності, цілісності, ефективності інформаційних систем управління;

- контролю за дотриманням законів, нормативних актів;
- забезпечення безпеки діяльності банківської установи [69].

Внутрішній аудит виконує такі завдання:

- перевірка банківської діяльності на відповідність чинному законодавству, статуту установи, внутрішнім нормативним документам тощо;

- контроль за правильністю умов виконання, укладання договорів;
- контроль за станом, наявністю, оцінкою майна банку;
- контроль за використанням трудових, фінансових, матеріальних ресурсів;

- дотримання процедури щодо встановлених тарифів;
- перевірка своєчасності сплати податків, інших платежів;
- дотримання банком розрахунково - платіжної дисципліни;
- оцінка бухгалтерських звітів;
- перевірка організації та техніки ведення обліку;
- оцінка обліку доходів та витрат, а також фінансових результатів банківської діяльності;

- розробка пропозицій із покращення організації в банку системи внутрішнього контролю;

- розробка пропозицій із покращення фінансового обліку, розрахунково-касової дисципліни ;

- розробка пропозицій із обґрунтування змін у структурі послуг банківської діяльності;

- консультування акціонерів, менеджерів, працівників апарату управління з приводу управління та організації системи фінансово-господарської діяльності;

- проведення підготовчих процедур до зовнішнього аудиту або до перевірок іншими органами контролю [28, 40, 41, 45, 60, 69].

Сьогодні особливого розвитку набула функція із аналізу та експертизи

якісної діяльності управлінського складу персоналу. Цей вид внутрішнього аудиту зосереджений на контролі управлінських рішень та рішень менеджменту банку. Цей напрямок називають аудитом менеджменту [28].

Аудит менеджменту являє собою комплексну оцінку методів, політики управлінського персоналу банку в процесі управління, використання ресурсів, тактичного, а також стратегічного планування тощо. Зазвичай цей аудит проводиться незалежним консультантом і спрямовується на оцінку менеджменту як команди, а не вивчає індивідуальні якості окремо взятих менеджерів [28].

Аудит менеджменту широко практикується в діловій сфері світового банківського бізнесу. Понад 40 років міжнародні корпорації банки застосовують його в якості дієвого інструменту [63].

Аудит менеджменту вирішує завдання, які пов'язані психоаналізом менеджменту, з економіко-математичними розрахунками щодо ефективності досліджуваної системи менеджменту. Доцільно виділити такі складові аудиту менеджменту: соціально-психологічні аспекти аудиту, організація системи менеджменту; ефективність системи менеджменту в банку (рис. 1.1).

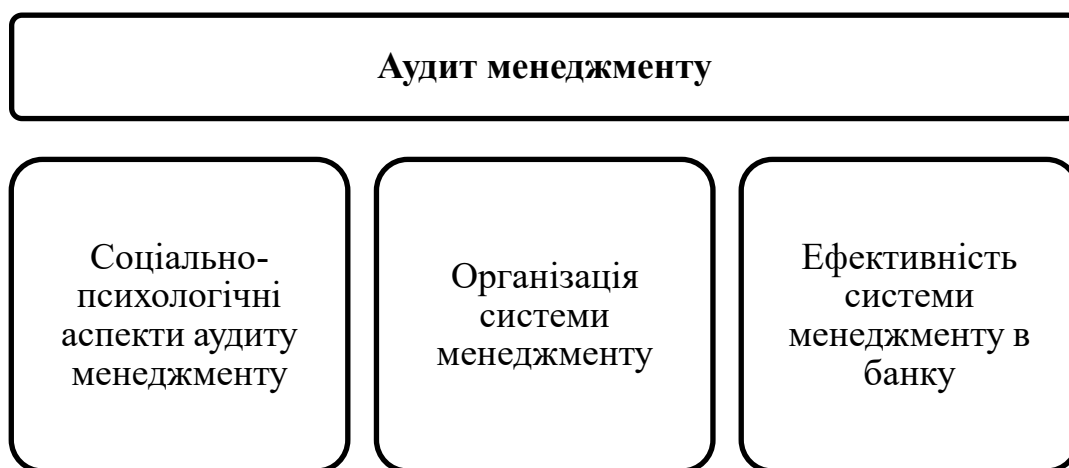

Рис. 1.1. Структура аудиту менеджменту

Джерело: розроблено на основі [46, 51, 63].

Соціально - психологічні аспекти менеджменту – частина внутрішньої системи організації менеджменту.

До соціально - психологічних аспектів менеджменту відносять:

- рівень відповідності осіб, що займають відповідні посади і володіють необхідними навичками;
- укомплектованість системи менеджменту спеціалістами;
- перспективу подальшої діяльності сформованих команд тощо.

Цей вид аудиту проводиться виключно кваліфікованими експертами сфери психології управління персоналом.

Аудит щодо ефективності системи менеджменту в банківській установі доцільно доручити проводити аналітикам. Його метою є обґрунтоване та математично підтверджене аудиторське заключення про ефективне виконання керівництвом банку функцій. До уваги аудитори беруть індивідуальні та командні результати діяльності.

До завдань аудиту ефективності системи менеджменту відносять:

- аналіз виконання планових показників;
- перевірка витрат за центрами відповідальності в банківській установі;
- аналіз перевитрат (недовикористання) коштів та причини, що призвели до цього явища;
- визначення показників ефективності менеджменту в банку [6, 12, 2].

Аудит організації системи менеджменту проводиться з метою контролю за функціонуванням організаційної структури системи менеджменту в банку. До проведення цього аудиту залучають експертів із управління персоналом банку.

Аудит менеджменту являє собою системне вивчення банківської діяльності чи однієї з її складових. Перевірка забезпечує виявлення проблем, недоліків у роботі менеджменту банку.

Останнім часом важливою ланкою внутрішнього аудиту є аудит процесів. Цей аудит як результат централізації управління виокремився і розвивається. Його метою є оцінка якісної оптимізації процесів у банківській діяльності [20, 23, 25].

Теоретичні засади аудиту бізнес-процесів банку не достатньо описаним. Каменська Т. О. зазначає, що аудит бізнес-процесів - це

комплексний аналіз показників ефективності всіх процесів у компанії. Він проводиться для покращення бізнес-процесів, які вплинуть на ефективність бізнесу [41].

Вивчення внутрішнього аудиту бізнес-процесів банку розглядається у працях Соніна О. М., Краснової І. А. та інших авторів. Вони досліджують внутрішній аудит бізнес-процесів та дають практичні рекомендації. Аудит бізнес-процесів формує схему бізнес-процесів банку та дає можливість зрозуміти переваги і недоліки у моделі організації банківської діяльності, дозволяє оптимізувати наявні бізнес-процеси, оцінити результат оптимізації процесів [47].

Завдання аудиту бізнес-процесів банківської установи – виявити та усунути проблемні ділянки в банківській діяльності [45].

Процесно-орієнтований аудит банку – незалежна безперервна діяльність щодо оцінки системи контролю, фінансових, інших операцій банку, що провадиться шляхом взаємопов'язаних ланцюгових послідовних дій, із метою попередження та уникнення кризових ситуацій і сприяє досягненню банком стратегічних цілей.

На підставі проведеного дослідження вважаємо, що внутрішній аудит варто розуміти як складову системи внутрішнього контролю банківської установи, що спрямована на безперервну незалежну діяльність щодо оцінки, контролю операцій та процесів банку із метою попередження кризових ситуацій, їх уникнення та забезпечення досягненню банком визначених стратегічних цілей.

Отже, внутрішній аудит у банківських установах повинен проводитись у таких напрямках:

Напрямок І. Незалежна та безперервна діяльність щодо оцінки, контролю операцій та процесів банку із метою попередження та уникнення кризових ситуацій;

Напрямок ІІ. Забезпечення реалізації стратегічних цілей шляхом контролю за діяльністю центрів відповідальності.

Перший напрямок внутрішнього аудиту банківських установ є традиційним. Результатом його діяльності буде мінімізація негативних

наслідків у процесі фінансового обліку та формування звітності банківської установи, усунення прогалин у організації оптимального ІТ-середовища.

Напрямок II спрямований на покращення діяльності менеджерів банку. Результатом впровадження є підвищення прибутковості за центрами відповідальності, формування корпоративного іміджу в організації та сприяння реалізації стратегії банку.

Сучасні підходи до аудиту вимагають від аудиторів та регуляторів коректування методики й організації внутрішнього аудиту. Коригування повинні включати наступні аспекти: зміни щодо періодичності проведення аудиту; удосконалення знань в області технологічних та аналітичних методів, що застосовуються в системі аудиту банку. Аудитори повинні володіти навичками, які на сьогодні не є компонентами традиційних університетських програм. Дуже важливо, щоб бухгалтери залишили за собою провідну роль в системі аудиту банківської діяльності. Це можливо при збереженні ролі бухгалтера як професіонала щодо збору та опрацювання великих масивів даних в системі бухгалтерського обліку.

1.2. Роль та значення внутрішнього аудиту в системі внутрішнього контролю банківських установ

Контроль в науковій літературі – це одна із функцій управління, яка забезпечує зв'язок між об'єктом управління та діючою системою.

Класифікація контролю виділяє зовнішній та внутрішній контроль. Зовнішній контроль виконують державні структури, незалежні суб'єкти контролю. Внутрішній контроль забезпечується контролюючими органами банківської установи, підрозділами внутрішнього аудиту банку.

Ефективний внутрішній контроль сприяє підвищенню рівня довіри до банку на ринку банківських послуг та зменшенню величини ризиків в сучасних умовах господарювання.

На підставі дослідження тлумачень поняття «внутрішній контроль» (у Додатку А), можемо розглядати внутрішній контроль як процес, що передбачає проведення процедур щодо забезпечення результативності банківських операцій, ефективності системи управління, якості та

достовірності бухгалтерського обліку та звітності банку.

Система внутрішнього контролю – сукупність взаєпов’язаних процедур, що їх систематично здійснюють суб’єкти контролю із метою досягнення цілей банківської установи.

Відповідно до рекомендацій INTOSAI внутрішній контроль класифікується: адміністративний контроль; контроль управління; бухгалтерський контроль [60].

COBIT визначає контроль як норми, прийоми, процедури, які розроблені для забезпечення бізнес- цілей [69].

Стандарт COBIT передбачає, що для надання необхідної інформації із метою досягнення певних цілей банку, ресурси ІТ повинні забезпечити виконання поставлених завдань [81].

Аудит ІТ – це ризикоорієнтований аудит, при якому аудиторіві потрібно обґрунтувати перелік засобів для зниження ризиків.

Внутрішній контроль у відповідності до документу COSO визначається як процес, який забезпечується менеджментом банку з метою досягнення цілей за відповідними критеріями: результативність діяльності; надійність та відповідність вимогам представленої фінансової звітності банку.

Отже, внутрішній контроль – чітко структурована система у банку та має вертикальну ієрархію і складається із трьох рівнів:

- рівень контролю керівників підрозділів та первинний контроль при виконанні операцій підрозділом;
- рівень спеціалізованих контрольних підрозділів, функціями яких є розробка методик діяльності та контроль їх виконання;
- рівень служби внутрішнього аудиту, що здійснює контроль над суб’єктами двох попередніх рівнів контролю.

Варто також розрізняти поняття внутрішнього контролю та банківського контролінгу.

Контролінг – це інструмент управління, що забезпечує збір та обробку інформації в процесі прийняття управлінських рішень менеджерами. Основними цілями контролінгу є виявлення проблемних місць, комплексна мобілізація резервів, виправдана економія ресурсів для зменшення витрат

банку та підвищення його конкурентоспроможності на фінансовому ринку [69].

Отже, внутрішній аудит банку і контролінг – дві паралельно діючі важливі підсистеми у складі системи контролю.

Серед науковців популярне твердження, що внутрішній аудит є частиною системи внутрішнього контролю, котра має на меті вдосконалення внутрішньокорпоративного контролю.

Як свідчать відомості наведені в табл. 1.1, внутрішній аудит входить у систему внутрішнього контролю, проте має високий рівень самостійності і спрямований на вдосконаленню методики контролю у банку.

Таблиця 1.1

**Порівняльна характеристика внутрішнього контролю
і внутрішнього аудиту**

	Внутрішній контроль	Внутрішній аудит
1	2	3
Мета	Сприяє законності, економічній доцільності господарсько-фінансової діяльності в банку	Дає оцінку якості інформації, що формується у банку; обліково-економічній політиці діючій системі внутрішнього контролю.
Суб'єкти	Ревізійна комісія; функціональні підрозділи; підрозділи внутрішнього аудиту	Підрозділи внутрішнього аудиту
Об'єкти	Організаційні, технологічні, фінансово-економічні процеси та їх складові	Система управління банком, система внутрішнього - господарського обліку і контролю; обліково-економічна інформація,
Види звітності	Звіти щодо контролю об'єктів, контрольно-аналітичні розрахунки, акти перевірок, обстежень.	Аудиторська звітність, аудиторський висновок
Методичні прийоми	Прийоми, методи фактичного документального контролю	Прийоми, методи документального контролю та результати експертно-аудиторської діагностики
Користувачі інформації	Власники, менеджери управління, керівники структурних підрозділів	Власники, менеджери .

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [25, 40,60, 63].

Виходячи із даних наведених у таблиці 1.1, можемо стверджувати, що поняття внутрішнього контролю ширше за свою структуру за внутрішній аудит. Внутрішній аудит входить в систему внутрішнього контролю.

Внутрішній аудит – елемент внутрішнього контролю в системній діяльності банку, проте він відрізняється від внутрішньої ревізії, яка виступає методом документального контролю фінансової, господарської діяльності.

Метою внутрішньої ревізії дослідити законність операцій. Метою внутрішнього аудиту виступає процес удосконалення рівня ефективності системи контролю, запобігання банківським ризикам, результативність здійснюваних банком операцій. Аудитори, проводячи внутрішній аудит, застосовують метод ревізії.

Внутрішня ревізія зосереджена на виявленні порушень, зловживань, які можуть виникнути в процесі банківської діяльності. За своєю суттю внутрішній аудит має більш стратегічні цілі. Ревізія, як дієвий метод, все ж обмежена колом завдань на відміну від внутрішнього аудиту, який направлений проаналізувати, оцінити процеси контролю, виявити наявні та можливі ризики, визначити ефективність діячої системи управління.

Аналіз теоретичних основ внутрішнього контролю та практичний досвід у цій сфері свідчить, що внутрішній аудит банку – складова системи внутрішнього контролю, яка напружена на удосконалення процедур контролю з приводу надання незалежної оцінки щодо управлінської діяльності керівників у підрозділах, зменшення величини ризиків у фінансово-господарській діяльності, оптимізації процесів банку.

1.3. Види та об'єкти внутрішнього аудиту діяльності комерційних банків

Внутрішній аудит банківської установи ставить перед собою завдання оцінити такі аспекти діяльності:

- 1) банківські операції;
- 2) систему внутрішнього контролю.

Розглянуть типи внутрішнього аудиту, а саме:

- фінансовий аудит (оцінює достовірність та відповідність встановленим вимогам бухгалтерської системи і фінансових звітів);
- аудит на відповідність (оцінює якість, відповідність систем на предмет дотримання чинного законодавства, розроблених методик, процедур);
- операційний аудит (оцінює якість наявних систем, процедур; аналізує організаційну структуру);
- аудит менеджменту (оцінює якість менеджменту в системі; контролює процес досягнення встановлених цілей).

Проте, існують класифікації, які описують такі види внутрішнього аудиту в банківських установах [28, с. 23]:

- аудит на відповідність – перевірка відповідності об'єкта законодавчим нормам та розпорядчим документам;
- слідчий аудит – перевірка дисциплінарних заходів у результаті крадіжки, неналежного використання активів, конфлікту інтересів в банку;
- аудит системи внутрішнього контролю – оцінка щодо достатності та досконалості системи внутрішнього контролю.

В працях Виноградової М. О. пропонується наступна класифікація, відповідно до якої внутрішній аудит поділяється за ознаками: в залежності від об'єкта, функцій, часу [18].

У залежності від об'єкта розрізняють аудит дотримання нормативно-законодавчих вимог, операційний аудит, аудит фінансової звітності.

За функціями виділюють аудит управління, системний аудит.

Види внутрішнього аудиту залежно від часу наступні: попередній, поточний, стратегічний.

Попередній аудит проводиться до виконанням банківських операцій. Здійснюється перевірка систем бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю щодо запобігання надмірним витратам, незаконним діям тощо.

Поточний аудит проводиться безпосередньо під час виконання операцій. Встановлюється відповідність наявних заходів у системі

внутрішнього контролю для належного документального оформлення операцій, що забезпечить можливість встановити, ідентифікувати, усунути негативні відхилення у фінансово-господарській діяльності банку.

Стратегічний аудит являється перевіркою щодо відповідності наявної стратегії програмі розвитку організації з урахуванням прогностного маркетингового плану та рекомендацій з їх удосконалення [18].

Професор Бутинець Ф. Ф. наводить такі види внутрішнього аудиту в практичній діяльності банківських установ: аудит фінансової звітності, аудит відповідності, операційний аудит [12].

Найповніше сучасним практичним вимогам відповідає розподіл внутрішнього аудиту за об'єктами [34, 46, 83]:

- фінансовий аудит, спрямований на систему бухгалтерського обліку, звітності;
- операційний аудит – вивчає процес ефективного використання ресурсів в банківській діяльності;
- IT-аудит, спрямований на систему обробки обліково-аналітичних даних, оцінює стан системи управління щодо архівування, захисту банківських даних тощо.

Об'єктами організації внутрішнього аудиту в банку є аудиторські номенклатури. Аудиторська номенклатура – перелік інформації, що використовується у процесі проведення аудиту для формування управлінських рішень і визначена в законодавчих актах, кошторисах, нормативних документах тощо. Її склад у банку залежить від особливостей банківської діяльності [21].

Кожен об'єкт в системі внутрішнього аудиту вимагає індивідуального добору методів, які формують його методику. Від політики управління залежать завдання внутрішнього аудиту та глибина аналітичних процедур [79].

Кіреєв О. І., Шульга П. П. до основних об'єктів внутрішнього аудиту відносять такі [41]:

- функціональні структурні підрозділи банку;
- виробничі структурні підрозділи банку;

- види банківської діяльності.

Аналіз спеціальної економічної літератури [2, 16, 45, 28, 46] свідчить про наступні об'єкти внутрішнього аудиту банку:

- стан бухгалтерського обліку у банку, фінансової звітності;
- стан активів банку, джерел їх утворення;
- забезпеченість банку обіговими та власними коштами;
- платоспроможність банку та його фінансова стійкість;
- система управління банківської установи;
- планування, нормування, стимулювання діяльності банку;
- достовірність наявної проектно-кошторисної документації;
- господарські процеси;
- трудова дисципліна тощо.

При дослідженні об'єктів внутрішнього аудиту особливе місце займають структурні підрозділи. Департаменти, відділи, відділення банку є або центрами прибутку, або центрами витрат. При комплексній оцінці діяльності центру прибутку вивченню підлягають показники фінансового результату, рентабельності. Діяльність центру витрат аудиторами оцінюється відносно економії та ефективного використання коштів.

З метою якісного проведення аудиторської перевірки, для вирішення окресленого кола завдань, необхідно визначитися з типами аудиту, а згодом аудитор формує перелік об'єктів. Комплексна оцінка діяльності банківської установи знаходить своє відображення в аудиторському висновку, для формування якого аудиторська служба системно поєднує в практичній роботі різні види аудиту та методи. Внутрішній аудит повинен відповідати інформаційним запитам користувачів і забезпечувати взаємозв'язок різних його типів у системі внутрішнього контролю. Тому методика проведення внутрішнього аудиту банку завжди модернізується та вдосконалюється.

На рис. 1. 2 наведено особливості взаємодії різних видів внутрішнього аудиту банку для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю в банківській установі з метою реалізації стратегічних та тактичних цілей в загальній системі управління банком. Системна взаємодія внутрішніх аудиторів на усіх рівнях та етапах допоможе

підвищити ефективність аудиторських перевірок в комерційному банку.

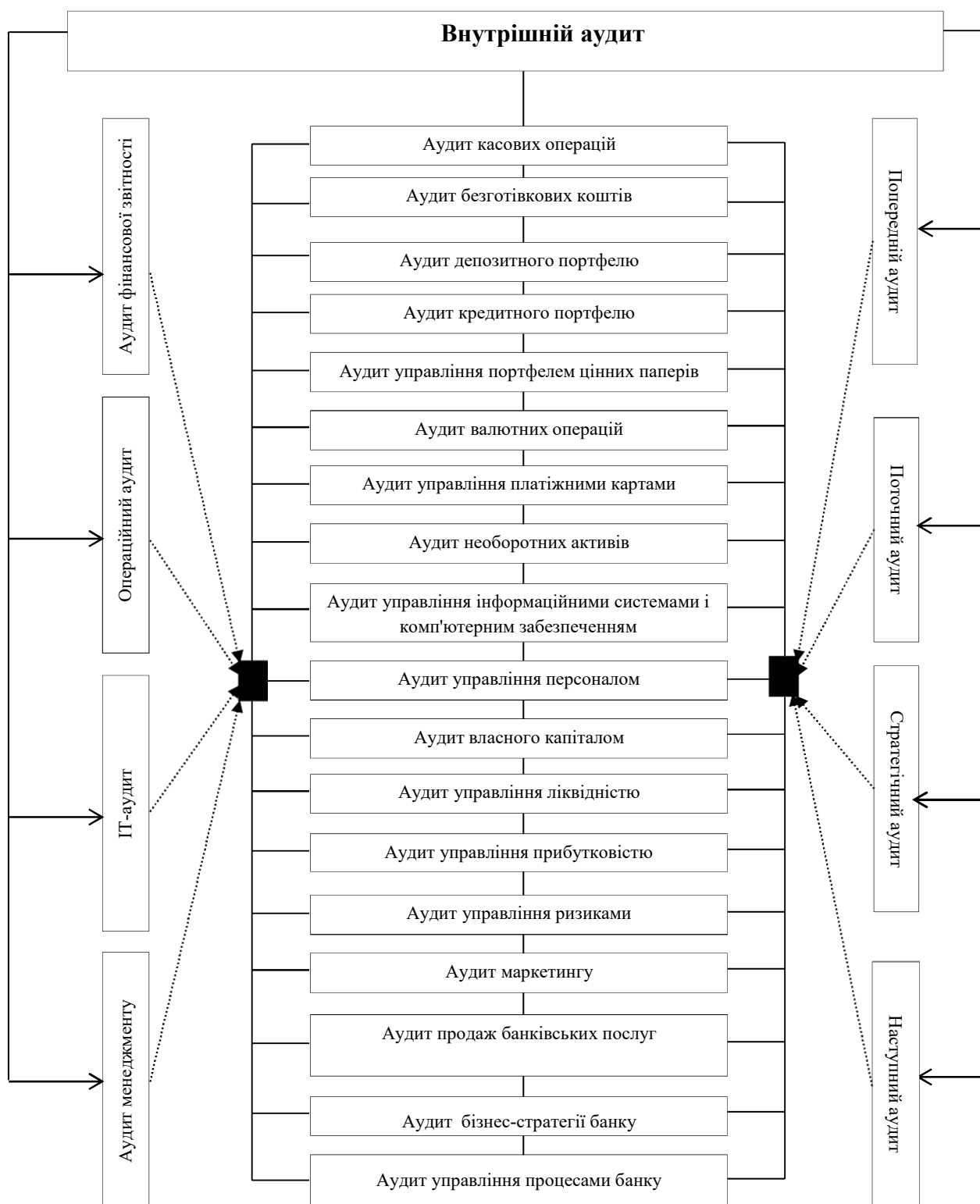

Рис. 1.5. Системна взаємодія видів внутрішнього аудиту банку

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [2, 10, 28, 40, 45, 63].

Об'єкти внутрішнього аудиту відповідно до класифікації за об'єктом аудиту представлені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Об'єкти внутрішнього аудиту згідно з класифікацією за об'єктом

Види аудиту	Об'єкти аудиту
Операційний Аудит	Банківські операції.
Аудит фінансової звітності	Первинні документи, облікові регістри, фінансова звітність банку.
ІТ-аудит	Автоматизовані процеси, функціональність системи автоматизації системи, відповідність програмного забезпечення потребам користувачів та банку.
Аудит менеджменту	Діяльність менеджерів банку, якість та вчасність прийнятих управлінських рішень, ефективність організаційної структури банку та системи менеджменту.

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [28, 41, 45, 60, 63].

Ще однією важливою класифікацією є розподіл об'єктів аудиту у відповідності до часу проведення перевірки (табл. 1.3). за цією класифікацією розрізняють такі групи об'єктів: банківські операції на стадії розгляду та погодження; банківські процеси та системи; документи, що визначають розвиток банківської установи.

Таблиця 1.3

**Об'єкти внутрішнього аудиту згідно з класифікацією за часом
проведення перевірки**

Вид аудиту	Об'єкти
Попередній аудит	Первинні документи, договори, накази усіх видів діяльності, кошториси, розрахунки.
Поточний аудит	Ефективність облікової системи та внутрішнього контролю при здійсненні операцій, банківські операційні процеси, собівартість банківських послуг, маркетингова діяльність, конкурентоспроможність продуктів на ринку.
Наступний аудит	Системі обліку, внутрішнього контролю після виявлення порушень, заходи з приводу усунення недоліків.
Стратегічний аудит	Діючі стратегії розвитку банку, програма розвитку банку, рекомендацій із їх вдосконалення.

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [18, 28, 60, 63, 69].

До об'єктів внутрішнього аудиту управління касовими операціями банку відносять: облік цінностей, грошових коштів, документів у грошовому сховищі; процедури із руху грошових коштів; первинні касові документи, облікові реєстри, облік касових операцій.

Внутрішній аудит із управління безготівковими розрахунками являє собою перевірку перерахування відповідних сум із рахунків платників на рахунки одержувачів грошових коштів. Об'єктами цього виду аудиту є: справи клієнтів банку, процедури щодо відкриття рахунків, система організації безготівкових розрахунків; передбачені нормативно первинні документи розрахунків, бухгалтерський облік із розрахункових операцій.

Внутрішній аудит із управління депозитним портфелем банку – аудиторський контроль за пасивними операціями банківської установи. До об'єктів аудиту із управління депозитним портфелем належать: діюча практика із залучення депозитів; система внутрішнього контролю за депозитними операціями банківської установи; бухгалтерський облік щодо депозитних операцій, звітність банку; процеси із залучення, оформлення депозитних операцій; ІТ-забезпечення наявних депозитних операцій.

Внутрішній аудит із управління кредитним портфелем – контроль за активними операціями банку. Об'єктами аудиту є діюча практика із кредитування та відповідність її чинному законодавству, вимогам НБУ, статуту банку, кредитній політиці, системі внутрішнього контролю; рівень ризику сформованого кредитного портфеля; заборгованість за виданими кредитами; облік кредитних операцій банківської установи; звітність та порядок її формування, ІТ-забезпечення кредитних операцій банку.

Внутрішній аудит із управління цінними паперами являє собою елемент аудиту, направлений на контроль за грошовими документами, які засвідчують право на володіння активом. До об'єктів аудиту відносяться внутрішні положення, які визначають контрольно-реєстраційні процедури, щодо цінних паперів, бухгалтерський облік цінними паперами, ІТ-забезпечення та автоматизовані процедури із цінними паперами.

Внутрішній аудит із управління валютними операціями направлений на

контроль договорів, пов'язаних з купівлею та продажем валюти. Об'єктами аудиту є банківські процедури та операцій, які вимагають дотримання норм валютного регулювання; бухгалтерський, податковий облік валютних операцій; первинна документація, регістри обліку валютних операцій; програмне забезпечення із обслуговування валютних операцій.

Внутрішній аудит із управління операціями банку з платіжними картками, спрямовується на операції та процедури, що пов'язані з використанням платіжних засобів, що забезпечують розрахунково-платіжні операції клієнтів банку. Об'єктами аудиту виступають внутрішні положення щодо банківських операцій, які передбачають використання платіжних карток, процедури з платіжними картками інших банків, первинні документи, ІТ-системи, що використовуються для обслуговування операцій з платіжними картками банку.

Внутрішній аудит управління інформаційними системами – це аудит, що спрямовується на перевірку процесів автоматизації та експлуатації програмного забезпечення. Об'єктам аудиту виступають процеси, процедури пов'язані із перевіркою програмного та інформаційно-технічного забезпечення на предмет його відповідності потреб банківської діяльності.

Внутрішній аудит управління персоналом представляє собою системну перевірку основних засад управлінської роботи із персоналом та розрахунків передбачених виплат працівникам. Об'єктами виступають первинні документи, організаційно-методичне, інформаційне, технічне забезпечення обліку робочого часу; виплата заробітної плати та мотиваційні заохочення персоналу; процедури, пов'язані із роботою, навчанням працівників.

Внутрішній аудит управління власним капіталом – це перевірка операцій, що проводяться банком із власними коштами. Його об'єктами виступають процедури із дотриманням нормативів НБУ, законодавства України; методи із залучення, підтримки, прогнозування обсягу капіталу банку.

Внутрішній аудит управління ліквідністю – аудит процесів, процедур, що забезпечують здатність банку виконувати зобов'язання. Об'єктами цього аудиту є процедури із дотримання у банківській діяльності нормативів НБУ

та алгоритму розрахунку ліквідності; прогнозування ліквідності банку; класифікація активів банку за ступенем їх ліквідності.

Внутрішній аудит управління прибутковістю, представлений у науковій літературі, як аудиторський контроль щодо здатності банку генерувати відповідний рівень доходу для досягнення визначених банком цілей. Об'єктами цього внутрішнього аудиту є доходи банку; витрати банку; система контролю витрат; система бюджетування банківської установи; методики визначення прибутковості; фінансовий, управлінський, податковий облік фінансового результату; інші процеси та процедури, що впливають на доходи чи витрати.

Внутрішній аудит управління ризиками має такі об'єкти як процедури щодо оцінки ризику та його контролю; наявна в банку система ризик-менеджменту; рівень автоматизації процесів, процедур для оцінки, прогнозування ризику банку.

Внутрішній аудит маркетингу до своїх об'єктів внутрішнього аудиту відносить витрати на маркетинг; обліково-методичне забезпечення маркетингової діяльності; IT-забезпечення маркетингового процесу в банку тощо.

Внутрішній аудит управління бізнес-стратегією банку являється на практиці незалежною експертною оцінкою діяльності підрозділу внутрішнього аудиту. До його об'єктів відноситься ринок, наявні та потенційні конкуренти, система інформаційного забезпечення, кадровий потенціал банку.

Отже, значна кількість класифікацій видів внутрішнього аудиту засвідчує про розвиток цього напрямку контролю в банківській сфері, а наявність широкого спектру об'єктів внутрішнього аудиту забезпечує ефективну систему моніторингу за банківською діяльністю.

Висновки до розділу 1

Дослідження економічної сутності внутрішнього аудиту в банках, його об'єктів та ролі в системі контролю дозволяє сформулювати наступні висновки.

1. Ефективна та безпечна банківська діяльність залежить від здатності банківської установи сформувати внутрішній механізм, що захищатиме його

від потенційних помилок та порушень. Потреба в системному аудиті банківської діяльності є важливою для конкурентної боротьби за обмежені ресурси з метою досягнення успіху в фінансовій діяльності.

2. Вважаємо, що внутрішній аудит варто розуміти як складову системи внутрішнього контролю банківської установи, що спрямована на безперервну незалежну діяльність щодо оцінки, контролю операцій та процесів банку із метою попередження кризових ситуацій, їх уникнення та забезпечення процесу досягнення банком визначених стратегічних цілей.

3. Найповніше сучасним практичним вимогам відповідає розподіл внутрішнього аудиту за об'єктами: фінансовий аудит, операційний аудит, ІТ-аудит, аудит менеджменту. Кожен об'єкт в системі внутрішнього аудиту вимагає індивідуального добору методів, які формують його методику, від цього залежать, які завдання реалізує внутрішній аудит та якою буде глибина аналітичних процедур.

4. Комплексна оцінка діяльності банківської установи знаходить своє відображення в аудиторському висновку, для формування якого аудиторська служба системно поєднує в практичній роботі різні види аудиту та методи. Внутрішній аудит повинен відповідати інформаційним запитам користувачів і забезпечувати взаємозв'язок різних його типів у системі внутрішнього контролю. Тому методика проведення внутрішнього аудиту банку завжди модернізується та вдосконалюється.

5. Наведена кількість класифікацій видів внутрішнього аудиту засвідчує про розвиток цього напрямку контролю в банківській сфері, а наявність широкого спектру об'єктів внутрішнього аудиту забезпечує ефективну систему моніторингу за банківською діяльністю.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

2.1. Особливості організації внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК»

ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» – комерційний банк, який входить до ТОП – 9 банків за наявною регіональною мережею. Структура банку представлена 148 відділеннями та налічує 150 точок продаж кредитів в Україні. План розвитку банківської установи передбачає розвиток мережі. Акордбанк увійшов в 2023 році до ТОП-25 фінансових установ країни за обсягом залучених коштів [65].

Внутрішній аудит є невід’ємною складовою загальної системи внутрішнього контролю в КБ «АКОРДБАНК». Виконання всіх завдань щодо його організації покладається на підрозділ внутрішнього аудиту банку. Внутрішні аудитори банку проводять планові та позапланові перевірки за розпорядженням ради банку. За результатами перевірки вони подають звіт щодо результатів роботи та відповідні рекомендації [65].

Підрозділ внутрішнього аудиту тісно співпрацює з менеджментом банку, а також з керівниками структурних підрозділів. До функцій цього підрозділу відносять наступні:

- забезпечення зменшення рівня ризику банківських операцій;
- взаємодія із структурними одиницями банку щодо планування, розробки нових продуктів;
- надання професійних консультацій;
- допомога підрозділам банку для здійснення аналізу їхньої діяльності та налагодження процесу бухгалтерського обліку;
- оцінка фінансового результату банку;
- контроль за діяльністю банківської установи;
- контроль за дотриманням посадовими особами банку, працівниками законодавчих вимог, внутрішніх розпорядчих документів;
- перевірка процедури оцінки рівня ліквідності та достатності капіталу

банку;

- забезпечення щодо збереження активів з урахуванням рівня ризиків діяльності банку;
- перевірка правильності ведення, достовірності бухгалтерського обліку та обліково-аналітичної інформації;
- перевірка фінансової та іншої звітності банку;
- регулярний перегляд роботи операційної системи банку;
- участь в удосконаленні політики банку;
- оцінка системи менеджменту;
- контроль якості обслуговування клієнтів банку;
- координація щодо узгодженості внутрішнього та зовнішнього аудиту;
- формування висновків, звітів про здійснену роботу підрозділу.

Функції підрозділу внутрішнього аудиту досліджуваного банку можемо узагальнити наступним чином:

- контрольна функція – полягає у контролі за усіма наявними напрямками діяльності, організаційними структурами в складі банківської установи;
- інформативна функція полягає у наданні висновків, інших інформаційних матеріалів щодо проведеного аудиту та наявних правопорушень у діяльності банку;
- консультативна функція – надання консультацій внутрішнім підрозділам щодо нетипових операцій, допущених помилок та висвітлення алгоритму їх усунення та недопущення у майбутньому.

Функції внутрішнього аудиту визначені та прописані у відповідному наказі спостережної ради.

Командний підхід до організації внутрішнього аудиту, що його застосовує КБ «АКОРДБАНК» відображено на рисунку 2.1. Дана модель аудиту передбачає, що запланованованої перевіри формується команда зі спеціалістів, що здатні професійно виконати завдання.

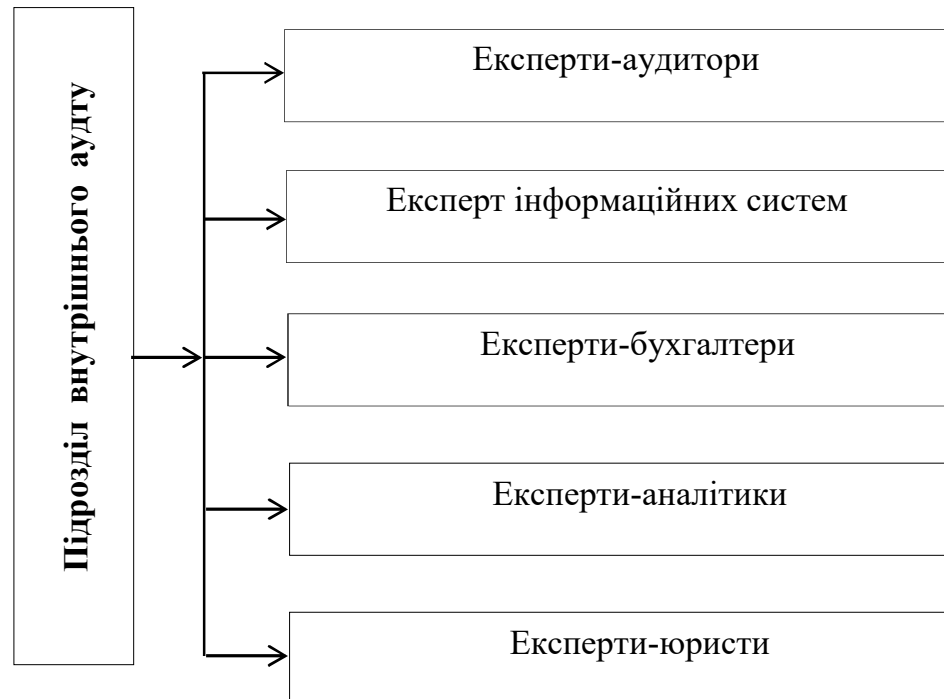

Рис. 2.2. Схема організації підрозділу внутрішнього аудиту [65].

Експерти-аудитори оцінюють здійснені банківські операції у відповідності до затверджених технологічних карт. Експерти із інформаційних систем проводить перевірку щодо ІТ-забезпечення та перевіряють швидкість процесу протікання банківських операцій. Експерти-бухгалтери перевіряють правильність та достовірність податкового, фінансового, управлінського обліку. Експерти-юристи у рамках командної роботи приділяють увагу легітимності здійснених банківських операцій.

Робота підрозділу внутрішнього аудиту регламентується положенням про підрозділ внутрішнього аудиту, де визначено цілі, статус, повноваження таким чином, щоб це сприяло ефективному функціонуванню внутрішнього аудиту в банку. Положення визначає також місце внутрішнього аудиту в системі управління, завдання, методика взаємовідносин працівників підрозділу з іншими службами в банку. Положення закріплює такий принцип внутрішнього аудиту як незалежність.

Положення повинно аналізуватися керівником внутрішнього аудиту та затверджуватися радою банку.

В положенні про внутрішній аудит встановлено:

- функції внутрішнього аудиту;
- сфера застосування внутрішнього аудиту;
- особливості внутрішнього аудиту банківської установи;
- обов'язки внутрішніх аудиторів;
- відповідальність керівника служби внутрішнього аудиту;
- вимоги щодо дотримуватися стандартів внутрішнього аудиту;
- процедури щодо координації внутрішнього аудиту з іншими органами контролю.

Керівник ПВА відповідальний за організацію річного плану внутрішнього аудиту. Затверджений правлінням план внутрішнього аудиту передбачає бюджет на його виконання. Від якісної та оптимальної організації внутрішнього аудиту залежить уся система управління банком. Досягнення фінансового результату в банківській установі є можливим лише за наявності ефективного контролю.

Система контролю щодо якості банківського внутрішнього аудиту покладається на таких суб'єктів контролю: рада банку; НБУ.

Рада банку зобов'язана здійснювати:

- нагляд за діяльністю ПВА;
- оцінювати ефективність і якість діяльності підрозділу;
- контроль за застосовуванням методичних напрацювань щодо внутрішнього контролю банківської установи;
- забезпечення належного виконання менеджментом установи наданих рекомендацій внутрішнім аудитом;
- контроль виправленням виявлених ПВА порушень у банківській діяльності;
- контроль щодо забезпечення ПВА потрібними ресурсами із метою здійснення аудиторських перевірок.

Комерційні банки зобов'язані надавати НБУ річний план перевірок аудитом на кожний звітний період. НБУ застосовує наступні механізми контролю: перевірки щодо дотримання банком законів та постанов у частині фінансування тероризму, запобігання кримінальним доходам; інспектує комерційні банки; проводить безвиїзний нагляд тощо [73].

Ефективність контролю залежить від наступних факторів:

- визначених завдань аудиту;
- планування роботи;
- бюджетування витрат;
- комплексного використання видів, методів контролю;
- професійної кваліфікації кадрів;
- процедури отримання інформації;
- взаємодії контролюючих та правоохоронних органів;
- методики здійснення контролю.

Для сучасного банку важливою умовою функціонування є ефективна робота підрозділу внутрішнього аудиту. На думку науковців [3, 12, 16, 20, 22, 34, 44, 56, 59, 62] оцінка щодо ефективності системи внутрішнього аудиту повинна відбуватись за наступними критеріями:

- співвідношення витрат на проведення аудиту до отриманих результатів;
- зниження кількості штрафів, інших витрат як внаслідок аудиту;
- зниження ризиків при здійсненні фінансово-господарської діяльності;
- зменшення витрат на послуг зовнішнього аудиту.

Отже, вигоди від роботи підрозділу внутрішнього аудиту не обов'язково вимірюються грошовим чи кількісним вимірником [26]. Це можуть бути певні конкурентні переваги, закріплені ринкові позиції тощо. Зміст перевірок базується на психологічному факторі, а саме: більшість працівників, знаючи, що робота контролюється не наважаться на шахрайство.

Ефект від правильної організації діяльності відділу внутрішнього аудиту може бути наступним:

- прямим (зменшення податкових санкцій, інших витрат);
- непрямим (підвищення показників діяльності банку та рівня професійнолізму персоналу);
- наступним (очікується покращення результатів в перспективі) [83].

Належним чином організована діяльність служби внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» здійснює ваговий внесок у покращення процесу

управління та контролем банку; забезпечує досягнення цілей та завдань; сприяє процесу виконання плану аудиту; підвищує продуктивність та мотивацію персоналу; забезпечує задоволення інформаційних потреб зацікавлених сторін в діяльності установи; підвищує ефективність процесу аудиту.

2.2. Методичні прийоми та процедури проведення внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК»

Аудиторська перевірка – складний, трудомісткий та тривалий процес. Саме тому, вона передбачає застосування методики аудиту, яка є впорядкованою послідовністю застосування вибраних дієвих методів аудиту з метою встановлення об'єктивної реальності в банківській діяльності.

Для забезпечення ефективності внутрішнього аудиту аудиторам необхідно володіти методикою економічного аналізу, що дозволить комплексно, системно вивчати діяльності установи. Банки застосовують традиційні методики аналізу і ті, що регламентуються нормативними документами НБУ.

Важливим напрямком аналізу є аналіз управління фінансовими потоками банку. За допомогою аналізу досліджують потоки за активними, пасивними операціями та угоди по них. Для аналізу інвестиційних та кредитних операцій у світовій практиці застосовують імітаційне моделювання. Імітаційне моделювання дає змогу оцінити майбутню діяльність банку, розробити стратегічні плани розвитку [84].

Внутрішній аудит застосовує також системний аналіз. Його використовують для оцінки впливу факторів на об'єкт та систему банку в цілому, а також для вивчення причинно-наслідкових зв'язків у діяльності банківської установи.

Метод синтезу у внутрішньому аудиті використовується для оцінки складових елементів об'єкта як єдиної структурної одиниці.

Метод абстрагування варто застосовувати для оцінки стратегії та шляхів її реалізації.

Метод порівняння важливий при перевірці первинних документів.

Аудитори при здійсненні внутрішнього аудиту застосовують спеціальні

методи. До них відносять такі: запит, інспектування, спостереження, ревізія, ведення аналітичної документації, обстеження, огляд та інші.

Спеціальні методи аудиту можна згрупувати наступним чином:

- 1) проведення аудиту;
- 2) методи організації аудиту (рис. 2.2) [12, 32, 35, 37].

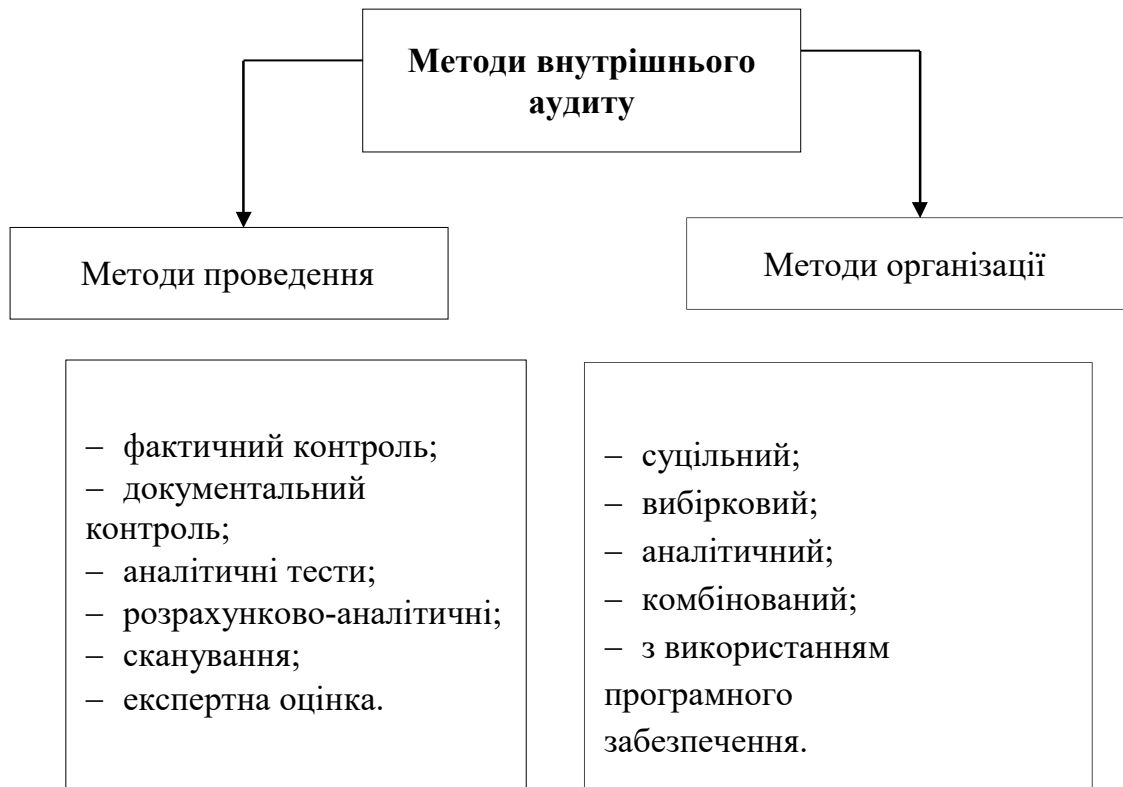

Рис. 2.2. Класифікація методів внутрішнього аудиту

Джерело : сформовано автором на основі матеріалів [34, 15, 41, 83].

Аудитори в ході внутрішньої перевірки КБ «АКОРДБАНК» застосовують такі методи організації: аналітична, суцільна і перевірка, комбінована і вибіркова. Практикується у банку використання ІТ-систем при аудиті, які є невід’ємною частиною цього процесу.

Серед методів організації аудитори КБ «АКОРДБАНК» застосовують суцільний та вибіркового методи. За їх використання перевіряються наявні масиви даних щодо здійснених банківських операції. Недоліком застосування цього методу є великі витрати як трудові так і фінансові. Суцільну перевірку варто використовувати для формування доказової бази, ідентифікації виявлених порушень. Використання вибіркового методу в

роботі аудиторів дозволяє із низькими затратами сформувати аудиторський висновок [65].

Аналітична перевірка має місце в системі внутрішнього аудиту КБ «АКОРДБАНК» для контролю фінансових показників. Під час цієї перевірки проводиться аналіз показників у їх динаміці.

В практиці КБ «АКОРДБАНК» застосовуються прийомами фактичного контролю, до яких відносяться такі:

- огляд;
- обстеження;
- інвентаризація;
- експеримент;
- перевірка прийнятих рішень;
- контрольне придбання;
- перевірка дотримання трудової дисципліни;
- пояснення або довідки.

Застосування інвентаризації у системі аудиту КБ «АКОРДБАНК» дозволяє виявити цінності, що блікуються, збитки, нестачі, крадіжки тощо. Цей метод дозволяє оцінити повноту і достовірність облікової інформації [65]. Інвентаризація підтверджує достовірність даних обліку, а завданням аудитора є провести зіставлення фактичних даних з обліковою інформацією. Результатом інвентаризації виступають доказами достовірності відображення даних в звітах банку.

Обстеження в практичній діяльності аудиторів в досліджуваному банку застосовується до окремих об'єктів аудиту. Його застосовують до проблемних ділянок банківської діяльності (наприклад, надмірні витрати фонду із заробітної плати).

Контрольне придбання застосовується внутрішніми аудиторами як один із методів фактичного контролю. Контрольне придбання часто використовується у формі “Таємний покупець”.

Документальний контроль у системі внутрішнього аудиту КБ «АКОРДБАНК» представлений такими методами:

- зустрічна перевірка;

- взаємного контролю;
- хронологічний аналізу операцій;
- нормативно-правова перевірка.

Операції в банку документуються. При проведенні зустрічної перевірки внутрішній аудитор перевіряє інформацію в первинній документації, регістрах.

Поняття «взаємного контролю документів» означає паралельну перевірку реквізитів, які можна простежити у різних документах, при формованні пов'язаних операцій [12].

При хронологічному аналізу операцій аудитор досліджує процес здійснення операцій через хронологічну послідовність внесення відповідних даних в облікові регістри.

Нормативно-правова перевірка проводиться з приводу відповідності всіх документів нормативно-правовим актам, інструкціям, положенням.

Формальна перевірка проводиться із метою дослідження коректності реєстрації необхідних реквізитів у регістрах обліку.

Перевірка коректності призначається з метою дослідження правильності математичних розрахунків у документах, звітності, облікових регістрах – це арифметична перевірка.

У практиці КБ «АКОРДБАНК» до документальної перевірки використовують такі підходи до аналізу інформації:

- “знизу догори” (аналіз проводиться від первинних документів до регістрів аналітичного, синтетичного обліку);
- “згори донизу” (від підсумкових форм, показників до реєстрів синтетичного, аналітичного обліку, записів первинних документів)

Аналітичні тести як метод аудиту застосовуються для порівняння даних в абсолютному та відносному показниках.

Розрахунково-аналітичними методами застосовуються при здійсненні економічного аналізу, економіко-математичних розрахунках.

Сканування – це безперервний перегляд інформації з метою підтвердження відповідності її внутрішнім, зовнішнім нормативним актам [63].

Метод експертної оцінки застосовують для перевірки фінансових документів і передбачає залучення експертів. Залучені експерти дають об'єктивну оцінку відносно об'єкта аналізу. Результатами роботи експертів є висновки, сформовані для внутрішніх аудиторів.

Діяльність банківської установи відбувається в ризикових умовах. З метою запобігання ризикам КБ «АКОРДБАНК» застосовує такий метод внутрішнього аудиту, як моніторинг. Моніторинг банку відбується з метою контролю за такими напрямками:

- ліквідністю;
- дотриманням лімітів;
- дотриманням обмежень;
- перевищення повноважень посадовими особами;
- дотриманням нормативно-правових актів, положень;
- виконанням розпоряджень органів управління.

Вивчення якісного обслуговування в КБ «АКОРДБАНК», передбачає застосування методу контрольної операції. Він використовується після опрацювання результатів внутрішнього аудиту, зокрема, опитування та анкетування.

Ряд проблем у діяльності комерційних банків є із кадровим забезпечення у системі внутрішнього аудиту. Для підвищення рівня професійності кадрового складу підрозділу внутрішнього аудиту застосовують метод тестування працівників. Метод дає змогу оцінити наступні аспекти:

- рівень компетентності персоналу;
- відповідність працівника щодо займаної посади;
- рівень морального стану працівників;
- рівень психологічного стану працівників;
- рівень мотивації працівників;
- рівень якості банківських послуг.

В системі внутрішнього аудиту КБ «АКОРДБАНК» проводяться також тестування програмного забезпечення.

Отже, методи внутрішнього аудиту можна згрупувати наступні групи:

- 1) загальнонаукові методи (аналіз, дедукція, моделювання, синтез, індукція, та інші);
- 2) спеціальні методи внутрішнього аудиту (експертна оцінка, сканування, контрольна покупка та інші).

В процесі накопичення аудиторських доказів аудитор здійснює певні процедури. Процедура – це організована послідовність прийомів, способів, яка спрямована на одержання результату результату [36].

Аудиторські процедури в банку – це продуманий порядок дій аудитора із метою сформувати аудиторські докази.

До аудиторських процедур в банку відносять такі:

- збір інформації;
- аналіз інформації;
- оцінка інформації;
- документування інформації.

Керівник служби внутрішнього аудиту встановлює форму, зміст політик і процедур, які залежать від розміру структури, функцій аудиту, складності завдань тощо.

Важливим моментом при виконанні аудиторських процедур є зосередження аудитора на надійності інформації, що відобразиться в аудиторських доказах. Іноді облікова інформація існує в електронному варіанті чи виключно у паперовій формі і це слід враховувати в процесі аудиту. Саме тому, аналітичні процедури щодо отриманої інформації є надважливими для аудиту.

При виконанні аналітичних процедур аудитор зобов'язаний [57]:

- виокремити аналітичні процедури, які враховують ризики суттєвого викривлення інформації;
- оцінити надійність даних;
- здійснити відповідні розрахунки відображених сум і коефіцієнтів;
- визначити обсяг розбіжностей відображених сум з очікуваними значеннями.

Процедури внутрішнього аудиту мають високий рівень залежності від

системи бухгалтерського обліку; організаційної структури банківської установи; повноважень між штатними фахівцями тощо.

Для планування переліку процедур із внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» використовують внутрішньорегламентовану форму, відображену в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Виконання процедур внутрішнього аудиту

№ з/п	Процедура	Ціль	Техніка виконання	Інформаційна база
1	Перевірка актів	Перевірка стану, наявності	Інвентаризація	Реєстри первинних документів
2	Перевірка відомостей	Перевірка правильності нарахування	Арифметична перевірка	Первинні документи
3	Перевірка сплати відсотків за депозитами	Перевірка факту виплати	Інвентаризація	Реєстри первинних документів

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [2, 3, 4, 12].

Вважаємо за доцільне використовувати аналітичні процедури для:

- планування внутрішнього аудиту;
- визначення показників-індикаторів ефективної діяльності банку;
- оцінки рівня ризиковості активних операцій банку;
- скорочення деталізованої перевірки документів;
- розробки стратегії діяльності банківської установи;
- підтвердження потреби у впровадженні нових банківських продуктів [55].

Використання аналітичних процедур підвищить якість, інформативність аудиторської перевірки, зменшить її обсяг. Це сприятиме виявленню недоліків у систему менеджменту, обліку та виявить їх причини. Ефективність аудиторських процедур постійно удосконалюється, тому що програмне забезпечення банків дозволяє швидко відстежувати дані бухгалтерського обліку та відомості у первинних документах на стадії їх формування.

Отже, всі процедури внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» сприяють таким результатам :

- операції відображаються в регістрах без помилок;
- недоліки, допущені в системі обліку виявляються у короткі терміни;
- забезпечується цілісність інформації;
- облікові документи доступні виключно уповноваженим особам;
- контролюються ділянки, у котрих високий рівень ризику виникнення помилок.

виникнення помилок.

Процедури внутрішнього аудиту можна поділити на групи [84]:

- процедури дозволу на проведення операцій;
- процедури повноти даних;
- процедури точності даних;
- процедури збереження активів, облікових документів;
- процедури бізнес-процесів.

Процедурами дозволу проведення операцій є процедури, що направлені на виконання операцій в рамках чинного законодавства. До них відносяться: оцінка документообігу; перевірка дозволів; встановлення переліку осіб, що уповноважені підписувати первинні документи.

До процедури повноти даних відносять: нумерація первинної; порівняння інформації з різних джерел.

Процедури точності даних – це арифметична перевірка запису; звірка розрахунків; тести в ІТ-системах; аналіз даних щодо доступу до інформації та інші.

Процедурами аудиту із збереження активів є якісна оцінка ВК за рівнем доступу до активів банку працівниками та третіми особами. До таких процедур належить: оцінка контрольно-пропускних систем; перевірка інструментів безпеки банку; перевірка договорів щодо матеріальної відповідальності; перевірка системи доступу до банківських сховищ тощо.

Процедура аудиту бізнес-процесів має на меті перевірити та оцінити протікання усіх наявних у банківській системі бізнес-процесів.

Політики, процедури внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» періодично переглядаються та підлягають моніторингу. Пропозиції щодо змін,

які виникають в процесі проведення внутрішнього аудиту, сприяють вдосконаленню системи контролю.

Отже, вдосконалення методів внутрішнього аудиту обумовлена потребами щодо зниження банківських ризиків та підвищення рівня прибутковості КБ «АКОРДБАНК» в сучасних умовах господарювання. Вагоме значення мають ті процедури внутрішнього аудиту, які передбачають застосування ІТ-технологій та дозволяють банку централізовано управляти відокремленими підрозділами.

2.3. Удосконалення організації роботи аудиторів в КБ «АКОРДБАНК»

Проведення внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» здійснюється на підставі погодженого правлінням банку плану перевірок на встановлений період. План щодо аудиторських перевірок складається керівником ПВА на рік. Позапланові перевірки підрозділу внутрішнього аудиту відбуваються за рішенням спостережної ради банку, ініціативою голови правління банку. Узгодження плану відбувається через електронну систему документообігу банку.

Процес із планування перевірок внутрішнього аудиту передбачає врахування таких складових:

- визначення об'єктів внутрішнього аудиту;
- оцінка ризиків аудиту;
- оцінка факторів впливу;
- періодичність перевірок та їх пріоритетності;
- підготовка фінансового плану підрозділу внутрішнього аудиту [41, 59, 60, 69].

Внутрішній аудит в КБ «АКОРДБАНК» проводиться в декілька етатів здійснення внутрішнього аудиту банківських установах складається з декількох етапів.

Загальна схема проведення аудиту передбачає п'ять етапів:

1 етап – планування завдань;

2 етап – вивчення;

3 етап – оцінювання;

4 етап – встановлення достовірності;

5 етап – підготовка та надання звітності;

5 етап – контроль виконання рекомендацій [65].

Сучасна модель внутрішнього аудиту передбачає надання рекомендацій з метою усунення виявлених недоліків.

На першому етапі аудиторам необхідно:

- зібрати інформацію про об'єкти аудиту;
- визначити межі ризику;
- визначитися із законодавчими актами, що регламентують ділянку

запланованого контролю;

- вивчити результати щодо попередніх аудиторських перевірок.

Етапі планування передбачає, щоб внутрішні аудитори враховували [58]:

- стратегію, цілі перевірки;
- ризики з високим рівнем ймовірності;
- ефективність корпоративного управління;
- шляхи вдосконалення корпоративного управління.

Розробка програми аудиту передбачає ознайомлення із внутрішніми нормативними документами щодо об'єкту аудиту; результатами попередніх перевірок; бюджетом витрат на аудит.

Програма аудиторської перевірки обов'язково повинна містити:

- найменування об'єкта перевірки;
- підстави проведення перевірки;
- завдання аудиторської перевірки;
- орієнтовний час;
- термін проведення аудиту;
- перелік процедур щодо аналізу, документування, оцінювання;
- можливий діапазон вибірки;
- склад аудиторської групи [21].

Програма аудиту формується в електронному чи паперовому вигляді.

Під час аудиторської перевірки в програму можуть бути внесені

корективи, які необхідно оформити відповідно до методичних рекомендацій.

На етапі вивчення акумулюється інформації щодо об'єкта аудиторської перевірки, вивчаються відповідні документи, аналізуються звіти. У такий спосіб аудитор накопичує докази до аудиторського висновку. Всі виявлені недоліки аналізуються та відображаються в робочих документах [21].

Робочі документи – записи аудиторів при аудиторській перевірці, що формуються відповідно до загальноприйнятих стандартів.

Робочі документи із внутрішнього аудиту поділяються на групи:

- робоча документація,
- адміністративні документи аудитора;
- реєстри збору даних.

Робочі документи внутрішнього аудиту повинні відповідати принципам:

1. принцип повноти (документи заповнюються відповідно встановлених форм);
2. принцип доцільності (у робочих документах міститися інформація необхідна для виконання завдання аудиту);
3. принцип стандартного оформлення (документи коректно оформляються);
4. принцип зрозумілості (передбачає однозначності тлумачення робочих документів);
5. принцип підтвердження (документи містять дату та підпис).

Отже, робочі документи повинні включати реквізити:

- назву аудиторської перевірки;
- назву документа
- прізвище, ім'я аудитора;
- дату формування,
- джерело даних;
- висновки [15].

Формування висновків здійснюється на етапі оцінювання.

У період звітування формується пакет звітів для:

- надання повідомлення про недоліки виявлені аудитом;

- моніторингу системи контролю;
- формування відповідних рекомендацій для подальшої банківської діяльності;
- доповіді правлінню банківської установи [21].

Підготовка звіту аудитора налічує підетапи: систематизації, групування, узагальнення інформації [21].

Після підготовки проекту звіту, він надсилається електронною поштою керівнику підрозділу. Керівник визначає термін обговорення звіту для виключення помилок.

Проекти аудиторського звіту та резюме із відповідними рекомендаціями та затверджені керівником ПВА направляються голові правління банку, керівникам відповідних підрозділів.

Завершальний етап – це моніторинг результатів аудиту. На цьому етапі відбувається контроль аудитора щодо виконання рекомендацій та виправлення наявних помилок.

Рекомендуємо в КБ «АКОРДБАНК» удосконалити процес корпоративного управління, посилити контроль комплаєнс-ризиків, призначити особу відповідальну за комплаєнс в банку, яка буде підзвітна спостережній раді банку.

Внутрішній аудит в КБ «АКОРДБАНК» багато в чому схожий внутрішню ревізію. На практиці він є системою щодо оцінки стану бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю у банківській установі. КБ «АКОРДБАНК» демонструє певний відхід застарілого розуміння внутрішнього аудиту і працює над впровадженням процесно-орієнтованого підходу аудиті в своїй діяльності.

Висновки до розділу 2

Дослідження організації та методики внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» дає можливість сформулювати наступні висновки.

1. Внутрішній аудит є невід’ємною складовою загальної системи внутрішнього контролю в КБ «АКОРДБАНК». Виконання завдань щодо його організації покладається на підрозділ внутрішнього аудиту банку. Внутрішні

аудитори банку проводять планові та позапланові перевірки за розпорядженням ради банку. За результатами перевірки вони подають звіт щодо результатів роботи та дають відповідні рекомендації.

2. Функції підрозділу внутрішнього аудиту досліджуваного банку можемо узагальнити наступним чином: контрольна; інформативна, консультативна. Ці функції визначені та прописані у відповідному наказі спостережної ради. Командний підхід до організації внутрішнього аудиту, що його застосовує КБ «АКОРДБАНК» передбачає формування команди зі спеціалістів, що здатні професійно виконати поставлені завдання.

3. Належним чином організована діяльність служби внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» забезпечує ваговий внесок у покращення процесу управління та контролю; сприяє досягненню цілей та завдань; удосконалює процес виконання плану аудиту; підвищує продуктивність та мотивацію персоналу; забезпечує задоволення інформаційних потреб зацікавлених сторін в діяльності установи; підвищує ефективність процесу аудиту.

4. Проведення внутрішнього аудиту банківської установи здійснюється на підставі погодженого правлінням банку плану перевірок на встановлений період. План щодо аудиторських перевірок складається керівником ПВА на рік. Позапланові перевірки підрозділу внутрішнього аудиту відбуваються за рішенням спостережної ради банку, ініціативою голови правління банку. Узгодження плану відбувається через електронну систему документообігу банку.

5. Політики, процедури внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» періодично переглядаються та підлягають моніторингу. Пропозиції щодо змін, які виникають в процесі проведення внутрішнього аудиту, сприяють вдосконаленню системи контролю. Отже, перегляд методів внутрішнього аудиту обумовлений потребами щодо зниження банківських ризиків в фінансово-господарській діяльності КБ «АКОРДБАНК» в сучасних умовах господарювання. Вагоме значення мають ті процедури внутрішнього аудиту, які передбачають застосування ІТ-технологій та дозволяють банку централізовано управляти відокремленими підрозділами.

6. Внутрішній аудит в КБ «АКОРДБАНК» багато в чому схожий внутрішню ревізію. На практиці він є системою щодо оцінки стану бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю у банківській установі. КБ «АКОРДБАНК» демонструє певний відхід від застарілого розуміння внутрішнього аудиту і працює над впровадженням процесно-орієнтованого підходу в своїй діяльності. Рекомендуємо, удосконалити процес корпоративного управління, посилити контроль комплаєнс-ризиків, призначити особу відповідальну за комплаєнс в банку, яка буде підзвітна спостережній раді банку.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В ПРОЦЕСІ ВПОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Удосконалення методичної бази внутрішнього аудиту у банку

Проведення внутрішнього аудиту в комерційному банку методично може відбуватися у двох напрямках: аудит бізнес-процесів та процесно-орієнтований аудит. Методи, процедури проведення аудиту при цьому будуть різними.

На етапі планування завдань аудиторської перевірки служба внутрішнього аудиту враховує ризик, особливості системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, часові рамки, обсяг аудиторських процедур, компетентність виконавців аудиту тощо.

Основними завданнями на етапі планування ВА є: визначення рівня суттєвості можливих помилок та оцінка ризику формування сутності думки при обраних методах [5, 6, 12, 23, 24, 25].

При внутрішньому аудиті бізнес-процесів служба аудиту досліджує завдання бізнес-процесу, який перевіряється, його особливості, притаманні йому зміни, що були виявлені при попередньому аудиті. На цьому етапі аудитор повинен зрозуміти особливості бізнес-процесу, що аналізується, та створити перелік робочих документів, які забезпечать можливість:

- визначити послідовність операцій у бізнес-процесі;
- сформувати перелік відповідальних осіб за досліджуваний бізнес-процес;
- визначити термін проходження бізнес-процесу;
- оминати проблемні ділянки;
- встановити порушення розподілу повноважень учасників бізнес-процесу;

виявити проблеми у діючій системі контролю за бізнес- процесом [29, 45].

– .

Результатами внутрішнього аудиту у сфері контролю бізнес-процесів буде їх оптимізація, яка забезпечить керівникам комерційного банку такі вигоди [29, 45].

:

- переосмислення процедури протікання роботи в банку;
- стандартизація наявних бізнес-процесів;
- якісне покращення банківської діяльності;
- узгоджена взаємодія функціональних підрозділів комерційного банку;
- зниження рівня залежності наявних процесів у банку від людського фактора;
- зростання рівня прибутковості установи банку;
- зменшення витрат у банку;
- раціональний розподіл обов'язків у діючій системі менеджменту;
- підвищення рівня ефективності управлінських рішень;
- оптимізація системи контролю.

У сучасних умовах господарювання КБ «АКОРДБАНК» має потребу у покращенні функціонування системи управління бізнес-процесами. Внутрішньоорганізаційні проблеми та зміни, викликані війною та економічною кризою на фінансових ринках, спричиняють ряд негативних наслідків у діяльності банківської установи:

1. відсутність прозорості системи управління, що веде до втрат наявних ресурсів;
2. приховане протистояння інтересів інвесторів та менеджерів банків, що перешкоджає реалізації змін стратегічного розвитку бізнес-механізму;
3. зниження рівня мотивації серед співробітників банку.
4. швидке нарощення темпів автоматизації процесів, які вимагають попереднього аналізу.

На етапі оцінювання можна виділити такі підетапи:

- аналіз показників бізнес-процесів банку;
- перевірка повноти опису в документах регламентів бізнес-процесів;

- аналіз ризиків бізнес-процесів;
- аналіз фективності управління ризиками;
- оцінка контрольного середовища бізнес-процесів;
- аналіз наявного обліково-аналітичного забезпечення бізнес-процесів;
- визначення контрольних процедур бізнес-процесів.

Контрольні процедури, які застосовуються при аналізі бізнес-процесів мають на меті цілі:

- проаналізувати планові показники та їх динаміку;
- оцінити наявні ресурси та ефективність їхнього використання;
- обґрунтувати необхідність процесу;
- прогноз показників бізнес-процесу;
- аналіз відомих претензій з боку споживачів процесу.

З метою встановлення повноти опису в документах бізнес-процесів, перед аудитом стоять завдання: вивчити бізнес-процес банку в обсязі, який достатній для планування аудиторських процедур; оцінки ризику, які властиві бізнес-процесу.

Напрямами процедур контролю є: перевірка наявності документів, аналіз повноти опису процесу; аналізувати пропозиції щодо необхідних змін.

Аналіз ризиків бізнес-процесів здійснюється з метою:

- отримати інформацію про ефективність діячої системи управління ризиками;
- виявити вплив ризиків на процес формування звітності банку.

В рамках цього етапу внутрішній аудит застосовує процедури контролю, які передбачають наступні дії [68]:

- опис ризику;
- аналіз щодо повноти опису ризиків;
- вивчення факторів прояви ризику;
- аналіз методів управління ризиками бізнес-процесів;
- аналізувати заходів, які використовуються банком щодо управління ризиками;
- оцінку наслідків ризику;

- моніторинг ризиків;
- оцінка впливу ризику на спотворення інформації про наявні бізнес-процеси.

Оцінка щодо ефективності контролю середовища бізнес-процесів проводиться з метою встановлення відповідності середовища основним завданням управління та передбачає такі процедури контролю: дотримання корпоративної етики, компетентність працівників та керівника, відповідність повноважень, професійне зростання, мотивація колективу.

Аналізу обліково-аналітичного забезпечення бізнес-процесу має такі завдання:

- проаналізувати діючу систему інформаційного забезпечення банку,
- визначити відповідність системи обліку цілям управління бізнес-процесами.

Процедури контролю будуть, спрямовані на склад інформації, методи і бухгалтерського обліку, процедури збору інформації, систему оновлення бази даних, програмні та технічні засоби обробки інформації.

При описі структури бізнес-процесу аудитор вказує на проблеми, які наявні в контрольних процедурах [47]. Опираючись на результати перевірки бізнес-процесу, процедур контролю аудитори, всі виявлені докази відображають у робочих документах. Форма, структура, зміст робочого документа аудитора встановлена внутрішніми розпорядчими документами комерційного банку.

Результати аудиту наявних бізнес-процесів аудитори передають власникам аналізованих процесів та фахівцям інших служб банку за необхідності. Інформація щодо комунікації документується у відповідності до внутрішніх нормативних документів в банківській установі. Методика із співпраці ПВА з іншими підрозділами банківської установи регламентується положенням про діяльність ПВА.

Висновки, рекомендації цього аудиту повинні відповідати аудиторським завданням, а саме: узагальнювати результати, містити проаналізовані виявлені порушення та терміни виконання узгоджених

рекомендацій щодо об'єкту перевірки.

Процесно-орієнтований аудит передбачає етапи планування завдань у межах мети та цілей процесу, що перевіряються. При проведенні процесно-орієнтованого аудиту варто ґрунтовно опанувати деталі перебігу процесу та приділити особливу увагу організації процесу та причинно-наслідковим зв'язкам.

Отже, при аудиті бізнес-процесів та процесно-орієнтованого аудиту відмінності полягають в процедурах. Процедури аудиту бізнес-процесів направлені на оцінку процесу, а процедури процесно-орієнтованого аудиту зорієнтовані на оцінку операцій.

Залежно від виду об'єкта аудиторської перевірки виникає потреба в аудиторів із специфічними професійними навиками.

Аудит якості системи менеджменту – невід'ємна частиною діючої системи внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК». Цей напрямок аудиту відповідає сучасним підходам до здійснення аудитів. В рамках цього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» вивчаються та удосконалюються елементи корпоративної культури відповідно до стратегії розвитку банку, яка спрямована на те, щоб привести організаційну структуру банківської установи до централізованої моделі.

Планування аудиту системи менеджменту відбувається відповідно схеми “згори донизу” (від маркетингу до продажу банківського продукту) чи у зворотному напрямку “знизу догори” (від продажу банківського продукту до маркетингу).

Сьогодні постійно зростають вимоги до рівня кваліфікації аудиторів. Вони повинні оволодіти професійними знаннями та навичками для застосування:

- процесного підходу;
- аналізу ризиків;
- методів оцінки ризиків;
- методів аналізу;
- вирішення проблем менеджменту.

Аудиторські докази при аудиті системи менеджменту можна отримати

такими методами як: вивчення записів у регістрах, інтерв'ю, нагляд за пербігом процесу.

Внутрішній аудит банківських продуктів слід проводити з позиції процесу, у якому певний продукт є елементом. Вивчати споживачі процеси треба на основі достовірної інформації від споживачів.

Існує ряд варіантів одержання інформації про рівень задоволення споживача:

- аудитор аналізує результати, які отримані у відповідності до процедури оцінки;
- аудитор проводить анкетування.

Проведення цього аудиту передбачає також аналіз споживачів. Особливостей щодо формування звіту про результати проведення аудиту системи менеджменту немає.

Розглянуті підходи дозволять зробити висновок, що варто в процесі проведення внутрішнього аудиту зосереджувати увагу на результатах процесів у банківській системі, а не на окремих операціях, які як правило перебувають в центрі уваги традиційного аудиту у вітчизняних комерційних банках.

3.2. Вплив розвитку інформаційних технологій на методику внутрішнього аудиту діяльності комерційних банків

Динамічний розвиток технологій у банківській системі привів до інноваційних рішень, що стали досяжними завдяки новітнім технологіям. Сучасний технологічний процес супроводжується постійною трансформацією ризиків.

Сферу використання інформаційних технологій в системі аудиту науковці та практики оцінюють по-різному. Перші наполягають на тому, що використовувати новітні інформаційні технології у випадках проведення економіко-математичних розрахунків та при управлінні архівом аудиторських даних, а практики стверджують про їх необхідність на усіх етапах аудиторської роботи.

Розвиток комп'ютерних технологій, програмного забезпечення дозволяє

розширити сферу використання обчислювальних машин для процесу аудиту. ІТ-технології застосовуються до аналітичних, розрахункових, логічних процедур в системі аудиту.

Викликом для сучасного аудиту стала значна кількість інформації, даних, що проходить через централізований обліку та систему аналізу в банку. Важливо використовувати ті дані, які забезпечать результативність та якість аудиту [86].

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій вплинув на вудосконалення методу аудиту у ІТ-середовищі [84].

Сьогодні популярності набувають мобільні додатки, цифрові засоби аналізу даних, цифрові платформи для спільної роботи, новітні хмарні технології у внутрішньому аудиті.

До основних причини, чому внутрішній аудит зазнає змін відносять:

- удосконалюється архітектура даних;
- потреба в ґрунтовному аналізі даних для досягнення відповідної якості аудиту.

Аналітичні ІТ-системи змінили методику аудиту наступним чином:

- створили можливість автоматизованого вибору даних для аналізу;
- тестуванню підлягають усі наявні масиви даних, які здатні забезпечити достовірні результати у короткий термін;
- доступною стала візуалізація даних.

Такі зміни дають аудиторам можливість працювати менше, що відкриває можливість для якісного аналізу даних. Аудиторами більше часу витрачається на обґрунтування результатів аудиту, зменшується вірогідність похибки у їхніх висновках та рекомендаціях [8, 14, 16, 20, 46].

Підвищення рівня автоматизації у банківській сфері сприяє удосконаленню стратегічної роботи і допомагає підвищити якість праці аудитора [76].

Наявність інформаційних технологій впливає на рівень ефективності внутрішніх аудиторських перевірок в банку. Аудитори можуть точно розрахувати ліквідність, оцінити рентабельність активів (капіталу),

платоспроможність тощо,

Сучасні системи обліку дозволяють проводити аудит із застосуванням мереж банку.

Аудиторська перевірка із застосуванням СААТs (Computer-Assisted Audit Techniques) передбачає наявність елементів, які застосовують внутрішні аудитори [84]:

- програмні комплекси аудиторських перевірок;
- контрольні дані, які перевіряють як функціонує програмне забезпечення.

Сучасним аудиторам треба оволодіти навиками роботи щодо застосування комп'ютерної техніки та одержати практичну технічну підтримку з боку професіоналів у цій сфері.

Аудитори можуть використовувати в роботі програмовані методи контролю інформації.

Аналітична перевірка в системі автоматизованого аудиту включає комплекс процедур [84]:

- аналітична перевірка фінансової інформації;
- зіставлення наявної інформації з прогнозними даними.

Аудитори можуть використовувати комп'ютерні технології для перевірок великої кількості аудиторських процедур аудиту. Для цього їм необхідно оволодіти системами електронної обробки, що спростить планування, контроль, аналіз в системі проведення аудиту та процес формування висновків.

Професійному аудитору потрібно [84]:

- розуміти електронну систему обробки даних;
- знати як електронна обробка даних впливає на процедуру щодо оцінки ризиків;
- вміти провести тестування системи;
- вміти в електронному режимі проводити процедури аудиту.

Професійна компетентність аудитора сьогодні вимагає ґрунтовних знань в системі інформаційних технологій та володіння новітніми методиками контролю.

Застосування сучасних комп'ютерних можливостей підвищує рівень ефективності аудиторського контролю в банку. Для цього процедури контролю охоплюють всі наявні блоки системи опрацювання інформації, починаючи з етапу первинної реєстрації операцій до етапу формування запису в електронному архіві.

Застосування ІТ-технологій широко застосовується у процесі організації роботи внутрішнього аудиту. Три основні ІТ-системи найпоширеніші на практиці:

- системи електронного документообігу;
- системи організації роботи служби внутрішнього аудиту;
- системи автоматизованого робочого місця аудитора.

Системи документообігу входять у загальну банківську систему роботи з документами. Система забезпечує створення документів та формування переліку відповідальних осіб для їх погодження.

Системи організації роботи служби внутрішнього аудиту являють собою програмні комплекси, які здатні формувати плани аудиту. На основі даних цього програмного комплексу створюються алгоритми для розрахунку ризиковості об'єктів аудиту, збереження історії результатів про завершені перевірки.

З метою покращення організації автоматизованого робочого місця аудитора варто запровадити оперативне внесення даних із можливістю завантажувати супровідні документи.

Спрощена ІТ-система організації роботи служби внутрішнього аудиту комерційного банку відображена на рисунку 3.1.

Вважаємо за доречне, розробити модуль із перевірки звітності банку, що включатиме два блоки:

- Блок 1 – управлінська звітність;
- Блок 2 – регламентована звітність.

Отже, в дослідженому програмному комплексі можливо реалізувати увесь цикл роботи служби внутрішнього аудиту. Система автоматизації здатна забезпечити виконання усіх функцій аудитора, які стосуються перевірки певного об'єкта аудиту.

**Функціональні можливості ІТ-системи для автоматизації роботи
служби внутрішнього аудиту банку**

Блок 1 “Довідкова інформація”

- довідники працівників служби із аудиту;
- довідники експертів, консалтингових компаній;
- організаційна структура комерційного банку;
- довідник об’єктів аудиту;
- плани, програми перевірок;
- показники розрахунку рівня ризиковості;
- працівники підрозділу;
- напрямки роботи аудиторів.

Блок 2 “Планування”

- річний план перевірок;
- програми перевірок;
- документи реєстрації робочих груп;
- реєстрація ризиків;
- реєстрація позапланових перевірок;
- програми аудиту позапланових перевірок;
- реєстрація консультацій

Блок 3 “Проведення”

- робочі документи аудитора;
- висновки аудиторів;
- реєстрація результатів програми перевірок

Рис. 3.4. Схема ІТ-системи для організації роботи служби внутрішнього аудиту в банку

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [5, 6, 23, 24, 25, 50, 61, 64, 85].

Системи автоматизації робочого місця аудитора можуть бути сформовані як вбудовані алгоритми в операційну систему банку. Такі алгоритми здійснюють вивірку даних на предмет повноти, достовірності розрахунку.

Аналітична система внутрішнього аудиту являє собою аналітичний центр, що накопичує результати аналізу та здатний самостійно аналізувати передані алгоритмами з інших баз даних банку. Система передає результати аналізу для перевірки звітності та може самостійно надсилати документи на погодження інформації через електронну систему документообігу банку.

Особливу увагу варто приділяти середовищу електронного опрацювання інформації та працювати над удосконаленням програмами з цього приводу.

Внутрішній аудит намагається уникати ризиків при перевірці чи наданні консультацій. Використання комп'ютерних систем пов'язано із значною кількістю ризиків, зокрема: ризик захисту інформації, ризик повноти інформації тощо [84].

Для зменшення рівня ризиковості здійснюють такі види контролю [84]:

- профілактичний контроль;
- контроль за виявленням недоліків;
- контроль за виправленнями.

Робота аудитора з використанням комп'ютеризованих систем піддається таким загрозам [61]:

- втрата даних;
- загроза шахрайства;
- загроза допущення помилки;
- системний збій.

Тому менеджмент банку повинен розробити політики із дотримання правил інформаційної безпеки при застосуванні ІТ-технологій.

Використання комп'ютерних технологій вносить суттєві зміни у процеси опрацювання, збереження, трансляції банківської інформації, а також впливає на роботу бухгалтерських облікових систем [23, 64, 84].

Комп'ютеризація банківської інформації впливає на:

- аудиторські процедури;
- методику визначення величини ризику;
- систему внутрішнього контролю;
- систему тестування аудиторських процедур.

Фахівцям з аудиту необхідно мати високий рівень професійних компетенцій. Аудитори часто звертаються за допомогою до фахівців із ІТ сфери.

Для автоматизації аудиту можна застосувати такі підходи:

- вбудований модуль аудиту;
- “боти”;

- “інтелектуальні агенти”;
- роботизація процесів.

Внутрішній аудит банку зазнає впливу з боку новітніх інформаційних технологій, до яких відносяться такі:

- системи планування ресурсів;
- хмарні технології;
- масиви даних тощо.

Пропозиція інформаційних технологій для внутрішнього аудит в банку буде зростати. Запровадження високопродуктивних інноваційних технологій забезпечить банкам можливість вийти на високий рівень продуктивності праці. Нові технології, наприклад, блокчейн, штучний інтелект уже регулюють прийняття рішень у комерційних банках. Ці обставини створюють нові можливості і нові ризики. Виникає потреба в нових методиках контролю.

Керівники банківських установ прогнозують, що запровадженням новітніх технологічних рішень стане причиною зменшення кількості працівників із внутрішнього аудиту. Тому сьогодні аудитори повинні володіти інноваційними технологічними інструментами та компетенціями для проведення аудиторських процедур.

Кожен підрозділ аудиту в банку зобов'язаний нарощувати свій технічний та кадровий потенціал. Новітні технології в системі внутрішнього аудиту надають фахівцям можливості:

- оперативно та кваліфіковано консультувати,
- удосконалити свою роботу шляхом застосування інноваційних рішень;
- запроваджувати в аудит нові комп'ютерні операції.

Внутрішній аудит перебуває у тісному зв'язку з інформаційними технологіями. В сучасних умовах господарювання зростає рівень та якість автоматизації облікового процесу у банках, збільшується вплив комп'ютеризації на систему бухгалтерського обліку та процес сформування звітності у комерційному банку. Варто відзначити, що зростає якість аудиторських перевірок при використанні аудиторами програмного

забезпечення, скоротились терміни аудиторських перевірок.

Переваги від застосування комп'ютерної техніки при проведенні внутрішнього аудиту полягають в наступному:

- оптимізовано обсяг даних;
- економія робочого часу аудитора;
- зменшення ризику появи помилок;
- можливість перевірки показників наявних форм звітності в автоматичному режимі;
- електронна база даних для зберігання аудиторських матеріалів.

Проте, слід наголосити, що незважаючи на швидкі темпи впровадження інформаційних систем в діяльність банківських установ, люди залишаються ключовими фігурами в системі аудиту, але їх діяльність зосередиться на методологічній та організаційній діяльності аудиторських перевірок. Ця зміна у структурі аудиту викличе потребу в нових трудових ресурсах. Це означає, що сформується попит на працівників з технічними навичками в галузі обліково-аналітичних напрямів.

Висновки до розділу 3

Проведення внутрішнього аудиту в комерційному банку методично може відбуватися у двох напрямках: аудит бізнес-процесів та процесно-орієнтований аудит. Методи, процедури проведення аудиту при цьому будуть різними. На етапі планування завдань аудиторської перевірки служба внутрішнього аудиту враховує ризик, особливості системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, часові рамки, обсяг аудиторських процедур, компетентність виконавців аудиту тощо. Основними завданнями на етапі планування ВА є: визначення рівня суттєвості можливих помилок та оцінка ризику формування сутності думки при обраних методах.

Аудит якості системи менеджменту – невід'ємна частиною діючої системи внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК». Цей напрямок аудиту відповідає сучасним підходам до здійснення аудитів. В рамках цього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» вивчаються та удосконалюються елементи корпоративної культури відповідно до стратегії розвитку банку, яка

спрямована на те, щоб привести організаційну структуру банківської установи до централізованої моделі.

Сферу використання інформаційних технологій в системі аудиту науковці та практики оцінюють по-різному. Перші наполягають на тому, що використовувати новітні інформаційні технології доцільно у випадках проведення економіко-математичних розрахунків та при управлінні архівом аудиторських даних, а практики стверджують про їх необхідність на усіх етапах аудиторської роботи.

Застосування ІТ-технологій широко застосовується у процесі організації роботи внутрішнього аудиту. Три основні ІТ-системи найпоширеніші на практиці: системи електронного документообігу; системи організації роботи служби внутрішнього аудиту; системи автоматизованого робочого місця аудитора. З метою покращення організації автоматизованого робочого місця аудитора варто запровадити оперативне внесення даних із можливістю завантажувати супровідні документи.

Керівники банківських установ прогнозують, що заровадженням новітніх технологічних рішень стане причиною зменшення кількості працівників з внутрішнього аудиту. Тому сьогодні аудитори повинні володіти інноваційними технологічними інструментами та компетенціями для проведення аудиторських процедур.

Внутрішній аудит перебуває у тісному зв'язку з інформаційними технологіями. В сучасних умовах господарювання зростає рівень та якість автоматизації облікового процесу у банках, збільшується вплив комп'ютеризації на систему бухгалтерського обліку та процес сформування звітності у комерційному банку. Варто відзначити, що зростає якість аудиторських перевірок при використанні аудиторами програмного забезпечення, скоротились терміни аудиторських перевірок.

Переваги від застосування комп'ютерної техніки при проведенні внутрішнього аудиту полягають в наступному: оптимізовано обсяг даних, зросла економія робочого часу аудитора, зменшився ризик появи помилок, існує можливість перевірки показників наявних форм звітності в автоматичному режимі, доступна є електронна база даних для зберігання

аудиторських матеріалів.

Проте, слід наголосити, що незважаючи на швидкі темпи впровадження інформаційних систем в діяльність банківських установ, люди залишаються ключовими фігурами в системі аудиту, але їх діяльність зосередиться на методологічній та організаційній діяльності аудиторських перевірок. Ця зміна у структурі аудиту викличе потребу в нових людських ресурсах. Це означає, що сформується попит на працівників з технічними навичками в галузі обліково-аналітичних напрямів.

ВИСНОВКИ

У роботі проведено теоретичне узагальнення та запропоновано практичне вирішення завдань, які стосуються удосконалення внутрішнього аудиту діяльності комерційного банку. За результатами здійсненого дослідження можемо зробити наступні висновки.

1. Внутрішній аудит є невід'ємною складовою загальної системи внутрішнього контролю в КБ «АКОРДБАНК». Виконання завдань щодо його організації покладається на службу внутрішнього аудиту банку. Внутрішні аудитори банку проводять планові та позапланові перевірки за розпорядженням ради банку. За результатами перевірки вони подають звіт щодо результатів роботи та дають відповідні рекомендації. Функції підрозділу внутрішнього аудиту досліджуваного банку можемо узагальнити наступним чином: контрольна; інформативна, консультативна. Ці функції визначені та прописані у відповідному наказі спостережної ради. Командний підхід до організації внутрішнього аудиту, що його застосовує КБ «АКОРДБАНК» передбачає формування команди зі спеціалістів, що здатні професійно виконати поставлені завдання.

3. Належним чином організована діяльність служби внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК» забезпечує ваговий внесок у покращення процесу управління та контролю; сприяє досягненню цілей та завдань; удосконалює процес виконання плану аудиту; підвищує продуктивність та мотивацію персоналу; забезпечує задоволення інформаційних потреб зацікавлених сторін в діяльності установи; підвищує ефективність процесу аудиту. Проведення внутрішнього аудиту банківської установи здійснюється на підставі погодженого правлінням банку плану перевірок на встановлений період. План щодо аудиторських перевірок складається керівником ПВА на рік. Позапланові перевірки підрозділу внутрішнього аудиту відбуваються за рішенням спостережної ради банку, ініціативою голови правління банку. Узгодження плану відбувається через електронну систему документообігу банку.

4. Політики, процедури внутрішнього аудиту в КБ «АКОРДБАНК»

періодично переглядатися та підлягають моніторингу. Пропозиції щодо змін, які виникають в процесі проведення внутрішнього аудиту, сприяють вдосконаленню системи контролю. Отже, перегляд методів внутрішнього аудиту обумовлений потребами щодо зниження банківських ризиків в фінансово-господарській діяльності КБ «АКОРДБАНК» в сучасних умовах господарювання. Вагоме значення мають ті процедури внутрішнього аудиту, які передбачають застосування ІТ-технологій та дозволяють банку централізовано управляти відокремленими підрозділами.

5. Внутрішній аудит в КБ «АКОРДБАНК» багато в чому схожий внутрішню ревізію. На практиці він є системою щодо оцінки стану бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю у банківській установі. КБ «АКОРДБАНК» демонструє певний відхід від застарілого розуміння внутрішнього аудиту і працює над впровадженням процесно-орієнтованого підходу в своїй діяльності. Рекомендуємо, удосконалити процес корпоративного управління, посилити контроль комплаєнс-ризиків, призначити особу відповідальну за комплаєнс в банку, яка буде підзвітна спостережній раді банку.

7. Сферу використання інформаційних технологій в системі аудиту науковці та практики оцінюють по-різному. Перші наполягають на тому, що використовувати новітні інформаційні технології доцільно у випадках проведення економіко-математичних розрахунків та при управлінні архівом аудиторських даних, а практики стверджують про їх необхідність на усіх етапах аудиторської роботи.

8. Застосування ІТ-технологій широко застосовується у процесі організації роботи внутрішнього аудиту. Три основні ІТ-системи найпоширеніші на практиці: системи електронного документообігу; системи організації роботи служби внутрішнього аудиту; системи автоматизованого робочого місця аудитора. З метою покращення організації автоматизованого робочого місця аудитора варто запровадити оперативне внесення даних із можливістю завантажувати супровідні документи.

9. Керівники банківських установ прогнозують, що запровадженням новітніх технологічних рішень стане причиною зменшення кількості

працівників з внутрішнього аудиту. Тому сьогодні аудитори повинні володіти інноваційними технологічними інструментами та компетенціями для проведення аудиторських процедур. Внутрішній аудит перебуває у тісному зв'язку з інформаційними технологіями. В сучасних умовах господарювання зростає рівень та якість автоматизації облікового процесу у банках, збільшується вплив комп'ютеризації на систему бухгалтерського обліку та процес сформовання звітності у комерційному банку. Варто відзначити, що зростає якість аудиторських перевірок при використанні аудиторами програмного забезпечення та скоротились терміни аудиторських перевірок.

10. Переваги від застосування комп'ютерної техніки при проведенні внутрішнього аудиту полягають в наступному: оптимізовано обсяг даних, зросла економія робочого часу аудитора, зменшився ризик появи помилок, існує можливість перевірки показників наявних форм звітності в автоматичному режимі, доступна є електронна база даних для зберігання аудиторських матеріалів. Проте, слід наголосити, що незважаючи на швидкі темпи впровадження інформаційних систем в діяльність банківських установ, люди залишаються ключовими фігурами в системі аудиту, але їх робота зосередиться на методологічній та організаційній ділянці аудиторських перевірок. Ця зміна у структурі аудиту викличе потребу в нових людських ресурсах. Це означає, що сформується попит на працівників з технічними навичками в галузі обліково-аналітичних напрямів.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Сутність внутрішнього аудиту

Джерело	Сутність внутрішнього аудиту
1	2
Кірсєв О. І., Шульга Н. П., Полетаєва О. С.	Внутрішній аудит банку – незалежна оцінка різноманітних операцій і систем контролю, метою якого є визначити: – чи проводиться виявлення ризику і робота щодо його зниження; – чи дотримується банк прийнятої політики і процедур; – чи дотримується банк встановлених стандартів; – на скільки економічно і ефективно використовуються ресурси; – чи досягаються цілі банку.
Кулаковська Л. П., Піча Ю. В.	Внутрішній аудит — це незалежна діяльність з перевірки та оцінки роботи суб'єкта господарювання в його інтересах.
Рудницький В. С.	Внутрішній аудит виконують штатні працівники підприємства з метою надання допомоги керівництву в ефективному виконанні їх функцій. У перелік функціональних обов'язків внутрішнього аудитора входять: перевірка фінансової звітності, обліку, первинних документів щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання; перевірка системи внутрішнього контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, оцінка економічної ефективності господарських операцій; складання і перевірка виконання бізнес-планів тощо.
Камишанов П. І.	Внутрішній аудит – це поточний контроль за здійсненням економічної політики і якістю управління підприємством, необхідний для недопущення втрати ресурсів, локалізації недоліків, своєчасного попередження фінансових труднощів.
Андрєєв В. Д.	Внутрішній аудит - це елемент системи внутрішнього контролю, необхідний для великих господарюючих суб'єктів, в основному недержавного сектора економіки, щоб з його допомогою успішно конкурувати на ринку за рахунок зростання якості, зниження собівартості продукції, знання потреб ринку і, таким чином, підвищення ефективності роботи.

1	2
Постанова Правління НБУ № 114 від 20.03.98 (втратила чинність)	Внутрішній аудит банку - це незалежна оцінка системи внутрішнього контролю, встановленого у комерційному банку. Головна увага внутрішнього аудиту зосереджена на аналізуванні інформаційної системи, включаючи систему бухгалтерського обліку і супутніх видів контролю, вивченні фінансової та операційної інформації, дослідженні економічності та ефективності операцій.
Постанова Правління НБУ № 311 від 10.05.2016	Внутрішній аудит – це незалежна, об’єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг щодо оцінки систем та процесів банку, що має приносити користь банку та покращувати його діяльність.
МСА 610 “Використання роботи внутрішнього аудиту” (видання 2015р.)	Діяльність внутрішнього аудиту – діяльність з оцінки, яка організована як підрозділ суб’єкта господарювання або надається йому як послуга. Серед іншого її функції охоплюють перевірку, оцінку та моніторинг достатності й ефективності внутрішнього контролю.
Сухарева Л.А.	Внутрішній аудит банку – це незалежна об’єктивна діяльність у вигляді перевірок і управлінського консультування, спрямована на підвищення й удосконалення діяльності банку привнесенням систематизованого підходу до оцінки та поліпшення ефективності процесів управління ризиками, системою внутрішнього контролю і його організації.
Бурцев В.В.	Внутрішній аудит – регламентована внутрішніми документами організації діяльність за контролем складових управління та різноманітних аспектів функціонування організації, яка здійснюється представниками спеціального контрольного органу в межах допомоги органам управління організації (зборам засновників, спостережній раді, раді директорів, виконавчому органу).
Робертсон Дж.	Внутрішній аудит – незалежна оцінка всередині організації для перевірки та визначення ефективності її діяльності.
The Institute of Internal Auditors (IIA)	Внутрішній аудит – це незалежна, об’єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг, що має приносити користь організації та покращувати її діяльність. Внутрішній аудит допомагає організації досягати поставлених цілей за допомогою системного, упорядкованого підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю і корпоративного управління.

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [22, 41, 46, 54, 49, 1, 72, 73, 80, 78, 10, 75, 76, 58].

Додаток В

Таблиця В.1

Нормативно-правове та методичне забезпечення системи внутрішнього контролю

Нормативний документ	Зміст документа
1	2
Методичні вказівки щодо застосування стандартів внутрішнього аудиту в банках України: Постанова Правління НБУ від 20.07.1999 р. № 358 (втратила чинність)	Управління системою внутрішнього контролю передбачає санкціонування і нагляд за виконанням операцій (спостереження), періодичне порівняння їх фактичного виконання із запланованим та документування цієї діяльності.
“Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України”: Постанова Правління НБУ від 29.12.2014 р. № 867	Внутрішній контроль - заходи (процедури) банку, спрямовані на забезпечення ефективності та результативності здійснення операцій банку, ефективності управління активами і пасивами, ризиками, забезпечення повноти, своєчасності та достовірності ведення бухгалтерського обліку та складання і надання фінансової, статистичної, управлінської, податкової та іншої звітності, запобігання шахрайству, комплаєнс тощо.
	Система внутрішнього контролю - сукупність процедур, форм, способів і напрямів контролю, що забезпечує порядок здійснення і досягнення цілей внутрішнього контролю в банку.
“Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України”: Постанова Правління НБУ від 20.03.1998 р. №114 (нечинне)	Внутрішній контроль в банку - це сукупність процедур, які забезпечують достовірність та повноту інформації, яка передається керівництву банку, дотримання внутрішніх та зовнішніх нормативних актів при здійсненні операцій банку, збереження активів банку і його клієнтів, оптимальне використання ресурсів банку, управління ризиками, забезпечення чіткого виконання розпоряджень органів управління банку в досягненні мети, яка поставлена в стратегічних та інших планах банку.
МСА Стандарт 315 “Розуміння суб’єкту господарювання та його середовища та оцінка ризиків суттєвих викривлень”. Міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту (редакція 2013 р.).	Система внутрішнього контролю – це політика і процедури (заходи внутрішнього контролю), прийняті управлінським персоналом суб’єкта господарювання для сприяння досягненню цілей управлінського персоналу щодо забезпечення (наскільки це можливо) правильного й ефективного ведення господарської діяльності, у тому числі дотримання політики управлінського персоналу, а також забезпечення збереження активів, запобігання шахрайству та помилкам і виявлення їх, точності й повноти облікових записів.

Продовження таблиці В.1

1	2
“Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III	Внутрішній аудит (контроль) передбачає: 1. Нагляд за поточною діяльністю фінансової установи. 2. Контроль за дотриманням законів, нормативно-правових актів органів, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, та рішень органів управління фінансової установи. 3. Перевірку результатів поточної фінансової діяльності фінансової установи. 4. Аналіз інформації про діяльність фінансової установи, професійну діяльність її працівників, випадки перевищення повноважень посадовими особами фінансової установи. 5. Виконання інших передбачених законами функцій, пов'язаних з наглядом та контролем за діяльністю фінансової установи.

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [53, 54, 55, 57, 58, 71, 72, 74, 73, 74].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх О. В. Концептуальні напрямки аудиту управлінської діяльності. Вісник соціально-економічних досліджень. 2012. Вип. 3(2). С. 7-13.
2. Базась М. Ф. Методика та організація фінансового контролю : підручник К. : МАУП, 2004. 440 с.
3. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз та ін.; за заг. ред. А. М. Мороза]. К. : КНЕУ, 2008. 608 с.
4. Бараннік Ю. А. Аудит кредитних операцій комерційного банку. Управління розвитком. 2013. № 13. С. 26-28.
5. Бенько М. М. Інформаційні технології як фактор інтеграції внутрішнього і зовнішнього аудит. Економічний форум. 2015. № 1. С. 254-262. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2015_1_44.
6. Білуха М. Методологія бухгалтерського обліку в електронному середовищі/ Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 8. С. 50-54.
7. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : Українська академія оригінальних ідей, 2005. 886 с.
8. Бойко Н. В. Проблеми аудиту в Україні: автоматизація аудиторських перевірок. Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. 2012. Вип. 9. С.257-260.
9. Бралатан В. П. Розвиток аудиторської діяльності в Україні із запровадженням Міжнародних стандартів аудиту Облік і фінанси. 2012. № 1. С.91-93.
10. Бурцев В. В. Внутренний аудит компании: вопросы организации и управления / В. В. Бурцев // Управление финансами предприятия. 2003. № С. 35-49.
11. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль: суть і зміст / Т. А. Бутинець // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. Житомир, 2008. № 2 (44). С. 31-42.

12. Васюренко О. В. Облік і аудит у банках : навч. посібК. : Знання, 2006. 613 с.
13. Виноградова М. О., Жидєєва. Л.І. Аудит : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2014. 656 с.
14. Облік і аудит у банках : підручник / [А. М. Герасимович, Л. М. Кіндрацька, Т. В. Кривов'яз та ін.; за заг. ред. проф. А. М. Герасимовича]. К. : КНЕУ, 2004. 536 с. URL : <http://ubooks.com.ua/books/000259/inx.php>.
15. Гніденко Н. А. Методика оцінки якості внутрішнього аудиту/ Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки : зб. наук. пр. Кіровоград : КНТУ, 2006. Вип. 10, ч. 2. С. 50-55.
16. Гончарук Я. А., Рудницький В. С. Аудит : підручник К. : Знання, 2007. С. 253-258.
17. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
18. Губенко С. М., Мозгова О. П. Посібник для внутрішніх аудиторів банківських установ України. Х. : Штрих, 2000. 360 с.
19. Дульська В. І. Методичні підходи до проведення стрес-тестування банків як інструменту аудиту. Сталий розвиток економіки. 2013. № 2. С. 251-253.
20. Долінська О. М. Нормативно-правова база організації внутрішнього аудиту в комерційних банках. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. Вип.1. С. 403-409. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2014_1_51.
21. Долінська О. М. Системний підхід до організації внутрішнього аудиту банку. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2015. № 1. С. 67-74
22. Завадський Й. С., Осовська Г.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. К. : Кондор, 2006. 358 с.
23. Іванишин С. Т. Моделювання автоматизації безпеки внутрішнього

аудиту в банку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2013. Вип. 1. С.538-545.

24. Івахненко С. В. Наукове обґрунтування впровадження інформаційних технологій в аудиті та внутрішньогосподарському контролі. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2010. Вип. 7(1). – С. 530-538.

25. Ільїна С. Б. Основи аудиту : навчально-практичний посібник. К. : Кондор, 2009. 378 с.

26. Інститут Внутрішніх Аудиторів. URL : <http://www.iaa.org.ua/>.

27. Калюга Є. В. Система внутрішньогосподарського контролю та удосконалення її ефективності на підприємствах. Вісник податкової служби України. 2001. № 33. С. 26-31.

28. Каменська Т. О., Редько О.Ю. Внутрішній контроль і аудит в управлінні : практ. посіб. Наук. шк. аудиту, Нац. Центр Обліку та Аудиту. К. : ДП “Інформ.-аналіт. Агентство”, 2015. 375 с.

29. Каменська Т. О. Внутрішній аудит бізнес-процесів підприємства. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2010. Вип. 7(2). С. 21-30

30. Каменська Т. О. Ризик-орієнтований характер сучасного внутрішнього аудиту. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 6. С. 49-53.

31. Кійко Ю. Т. Аудит менеджменту банку: цілі, завдання, структура / Ю. Т. Кійко. II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 21 жовтня 2016 р.). Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2016. С. 105- 107.

32. Кійко Ю. Т. Види внутрішнього аудиту в XXI. Проблеми розвитку фінансово-кредитної системи : збірник тез XVII міжнародної наукової конференції молодих вчених, аспірантів та студентів, 30- 31 березня 2017 року / ЛННІ ДВНЗ “Університет банківської справи”. Львів, 2017. С. 368-371.

33. Кійко Ю. Т. Методичні прийоми і процедури проведення внутрішнього аудиту діяльності банку. Вісник Університету банківської справи. 2017. № 2 (29).т С. 69-74.

34. Кійко Ю. Т. Місце внутрішнього аудиту в системі контролю в банківській сфері. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 2. С. 203-210.

35. Кійко Ю. Т. Модель оцінки ризику діяльності об'єктів внутрішнього аудиту в банку в цілях планування. Вісник Університету банківської справи. 2017. № 2. С. 69–74.

36. Кійко Ю. Т. Роль внутрішнього аудиту в зміцненні кредитної системи України. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2017. Т. 22, Вип. 1. С. 170-173.

37. Кійко Ю. Т. Спеціальні методи внутрішнього аудиту діяльності банку. Аналіз сучасних тенденцій забезпечення ефективності економіки країни : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 12-13 січня 2018 р.) К. : ГО “Київський економічний науковий центр”, 2018. С. 144-146.

38. Кійко Ю. Т. Удосконалення організації внутрішнього аудиту / Ю. Т. Кійко // Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції : збірник тез XVIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів, Харків, 3 квітня 2018 р.

39. Кійко Ю. Т. Удосконалення методики оцінювання якості діяльності підрозділу внутрішнього аудиту у банках, які спеціалізуються на обслуговуванні аграрного сектору економіки. Аграрна економіка. 2018. № 3-4.

40. Внутрішній аудит у банку : навч. посібник / [Кіреєв О. І., Любунь О. С., Кравець В. М. та ін.]. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 220 с.

41. Кіреєв О. І., Шульга Н.П, Полетаєва О.С. Внутрішній аудит у комерційному банку : навч. посібник К. : КНТЕУ, 2001. 295 с.

42. Ковтун Т. В. Система внутрішнього контролю як невід'ємний елемент операційної системи підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 6. Т. 1. С. 65-170.

43. Костирко Р. О. Удосконалення аудиту фінансової звітності акціонерних товариств : монографія. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2003. 300 с.

44. Коцупатрий М. Внутрішньогосподарський контроль: організаційні аспекти та класифікаційні ознаки. Економічний аналіз. Тернопіль : ТНЕУ, 2010.

Вип. 6. С. 433-436.

45. Краснова І. А. Документування бізнес-процесів та контролів з метою внутрішнього аудиту. Аудиторські відомості. 2007. № 12.

46. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту : навч. посіб. 2-е вид. К. : Каравела, 2005. 560 с.

47. Кундря-Висоцька О. П. Організація обліку в корпоративних системах управління. К. : УБС НБУ, 2010. 340 с.

48. Кундря-Висоцька О. П. Бухгалтерський облік та аналіз в умовах інтеграційних процесів: сучасний стан та напрями розвитку : монографія / Кундря-Висоцька О. П., Вагнер І. М., Ключ М. І. К. : УБС НБУ, 2013. – 286 с.

49. Куцик П. О. Оптимізація документообороту в обліково-контрольному контурі управління. Вісник Львівської комерційної академії. 2014. Вип. 44. С. 11-20.

50. Лазарева С. Ф. Методологічне і методичне забезпечення аудиту інформаційних технологій. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. – Вип. 1. С. 117-125

51. Лебідь І. О. Особливості перевірки корпоративного управління як складової аудиту фінансової звітності Економічний простір. 2013. № 74. С. 250-259.

52. Любенко А. М. Актуальність аналітичної оцінки результатів фінансового контролю. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 9. Ч. 2. С. 185-188.

53. Методичні рекомендації щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України, затверджені Постановою Правління НБУ від 28.03.2007 р. № 98.

54. Методичні вказівки щодо застосування стандартів внутрішнього аудиту в банках України: Затверджено Постановою Правління НБУ від 20.07.1999 р. № 358.

55. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 02.08.2004 р. № 361 URL : Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04>.

56. Михайленко О. Г. Критерії оцінки якості аудиторських послуг. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2013. Т. 18, Вип. 2(1). С. 44-47.

57. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг - міжнародні професійні стандарти для здійснення аудиторської діяльності (2015) 2016 / Міжнародна федерація бухгалтерів. URL : <http://www.apu.com.ua/msa>.

58. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти), редакція 2017 року / Рада з Міжнародних Стандартів Внутрішнього Аудиту. Режим доступу: https://www.iaa.org.ua/?page_id=189.

59. Мішина Ю. О. Євсєєнко В.О. Проблеми становлення та розвиток внутрішнього аудиту в Україні. Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(3). – С. 519-524.

60. Мягкова О. В. Організаційно-методичні аспекти зовнішнього аудиту фінансових результатів діяльності банку. Сучасні питання економіки і права. 2012. Вип. 1. . 85-91.

61. Назарова К. О. Аудит у запобіганні корпоративному шахрайству. Бізнес Інформ. 2017. №10. С. 296-300.

62. Назарова К. О. Контроль якості та його місце в умовах синергії внутрішнього та зовнішнього аудиту. Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(1).

63. Немченко В. В. Практичний курс внутрішнього аудиту : підручник / Немченко В. В., Хомутенко В. П., Хомутенко А. В.; [за ред. Немченко В. В.]. К. : Центр учбової літератури, 2008. 240 с.

64. Овчарик Р. Ю. Аудит на базі комп'ютерних програм: продуктивність, рентабельність та тенденції розвитку. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки. 2017. № 1. С. 68-72.

65. Офіційний сайт КБ «АКОДДБАНК» URL : <https://www.ancoriabank.com/content/internal-control-framework>.

66. Петраковська О. В. Мета та завдання аудиту кредитних операцій банку/ Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2015. № 2. С. 157-165.

67. Петрик О. А., Фенченко Фенченко М.Т. Аудит у зарубіжних країнах : навчально-методичний посібник для самост. вивч. дисц. К. : КНЕУ, 2002.
68. Письменна М. С. Аналітичні процедури внутрішнього аудиту у запобіганні ризикам банківської діяльності. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2011. Вип. 20(1). С. 330-336.
69. Внутрішній аудит у банку : навчальний посібник / [Погореленко Н. П., Сидоренко О. М. та ін.]. Львів : Новий Світ 2000, 2012. 270 с.
70. Податковий кодекс України : Закон України від 2.12.2010 р. №2755-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
71. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, затверджене Постановою Правління НБУ від 30.12.1998 р. № 566.
72. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України : затверджено Постановою Правління НБУ від 20.03.1998 № 114. URL : <http://www.bank.gov.ua>.
73. Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України, затверджене Постановою Правління НБУ від 10.05.2016 р. № 311 URL : <http://www.bank.gov.ua>.
74. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. №2664-III URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
75. Робертсон Дж. Аудит / Дж. Робертсон ; [пер. с англ.]. –М. : KPMG : Аудиторская фирма “Контакт”, 1993. – 496 с.
76. Роботи наступають, або чи замінить аудитора штучний інтелект. Аудитор України. 2016. №10. С. 20-23.
77. Економічні ризики: фінансово-обліково-аналітичний аспекти : монографія / [Рудницький В. С., Гуцайлюк З. В., Валович М. З. та ін.; за ред. док. екон. наук, проф. З. В. Гуцайлюка]. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2011. 200 с.
78. Рядська В. В., Петраков Я. В. Аудит : навчальний посібник. К. :

Центр учбової літератури, 2008. 416 с.

79. Савченко В. Я. Аудит : навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2006. 328 с.
80. Сухарева Л. А. Внутренний аудит международного департамента банка: методология, организация и методика : монография Донецк : ДонГУЭТ, 2005. 196 с.
81. Утенкова К. О. Аудит : навчальний посібник. К. : Алерта, 2011. 408 с.
82. Хаммер М. Реинжиниринг корпорации: Манифест революции в бизнесе / М. Хаммер, Д. Чампи; [пер. с англ. Ю. Е. Корнилович]. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2006. – 287 с.
83. Чепелюк Г. М. Методичні інструменти внутрішнього аудиту кредитної установи. Фінансовий простір. 2011. № 4 (4).
84. Янчева Л. М. Удосконалення проведення внутрішнього аудиту в комп'ютерному середовищі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2022. Вип. 2. С. 3-11.
85. Basel Committee on Banking Supervision The internal audit function in banks June 2022
86. Brennan B. How PwC is simplifying the audit through innovation – 2016 - Mode of access: World Wide Web:: <http://www.pwc.com/us/en/press-releases/2016/pwc-audit-through-innovation-press-release.html>.
87. Ion COCHINĂ, Cezara Doina ARSENIE, 2022 - Mode of access: World Wide Web: <http://conferinta.management.ase.ro/archives/2012/pdf/10.pdf>
88. Internal control – Integrated Framework, COSO, 1992
89. Kiziukiewicz T. (2022), Zasady audytu wewnętrznego w sektorze finansów publicznych, Difin, Warszawa.